وزارت اقتصاد
MINISTRY OF ECONOMY

دولت جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت اقتصاد

ریاست عمومی طرح وتوحید

د زابل ولایت داقتصادي او توليدي ظرفيتونو پيژندنه

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو لړ لیک:

فهرست

سریزه: ... 4

د زابل ولایت لنډه پیژندنه: ... 5

آب او هوا (اقلیم): ... 5

د زابل ولایت د اوبو سرچینی: ... 6

د زابل ولایت د اقتصادی او ټولنیز وضعیت تحلیل: ... 6

د نقوس د ودی تحلیل: ... 6

د بیوزلی د میزان تحلیل: ... 7

د بیوزلی لاملونه : ... 7

۱ . د تعلیمی کچی ټیټوالی ... 7

۲ . بیکاری ... 7

۳. نا امني ... 7

۴. د وګړو نا متنا سبه وده: ... 7

د سکتورونو په تفکیک د کاري بوختیا تحلیل: ... 8

د زابل ولایت کاري ځواک د خصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی اادارود په تفکیک په لاندې ډول دي. ... 8

د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو پیژندنه: ... 9

تولید، صنعت او خدمات: ... 9

صنعتی پارک: ... 14

تقاضا :- ... 16

خدمات :ـ ... 17

پوهنه او لوړی زده کړی: ... 17

مخابراتی او انترنیتی خدمات :ـ ... 17

ګمرک: ... 9

د شملزو ګمرک په اړه معلومات: ... 9

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداګریزی اړیکی: ... 9

د افغانستان - پاکستان د سوداګری او ترانزیت تړون: ... 10

د ګمرک اقتصادي ارزښت : ... 12

د زابل د شملزایی ګمرک د سوات تحلیل: ... 14

ننګوني: ... 14

د قوت نقطي: ... 14

فرصتونه: ... 14

د زابل د زراعتی محصولاتو ظرفیت: ... 18

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل ولایت کرهنیزه ځمکه د ولسوالیو په تفکیک سره : *18*

د زابل ولایت د مهمو زراعتی محصولاتو پیژندنه او ظرفیت: 19

بادام: *19*

2. انځیر: *20*

3. انګور: 21

4. پسته: *21*

5. انار 21

د زراعتی محصولاتو لپاره د بازار تحلیل: 22

نتیجه ګیری: 23

د تازه میوو د برخی کرهنیز محصولات : 23

تازه میوی: 23

انار: *23*

زردالو: *24*

منه: *24*

هندوانه او ختکی: *24*

د تازه میوو لپاره د بازار تحلیل: 24

په زابل ولایت کې طبي بوټي: *25*

د زابل د زراعتی محصولاتو د کرنې، روزنې، ساتنې او پلور په برخه کې ستونزې: 25

د زراعتي محصولاتو د تولید او صادراتو د مقدار زیاتوالی لارې: 26

د زابل ولایت د مالداری محصولات: 27

د شته محصولاتو په اړ لنډ معلومات: 27

په زابل کې د مالداری شته ظرفیت: 27

علفجر او څرځایونه: 27

د مالداری د اقتصادی ارزښت تحلیل: 28

وروستی نتیجه ګیری: 29

په زابل ولایت کې د حیواناتو د شته فارمونو په اړ د هغوی د تولیدی ظرفیت په اړوند معلومات: 29

نتیجه ګیری: 36

دزیربنا سکتور د اقتصادي او ټولنیزې پراختیای د موجوده سرچینو او پوتنشیل تحلیل: 36

د زابل د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو لومریتوب بندی: 38

د لومړی، دویم او دریم لومریتوب اقتصادی او تولیدی ظرفیتون تحلیل: 38

د اوسنی وضعیت تحلیل (پروفایل): *38*

د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د اغیزمنتوب د تحلیل ارزیابی: 39

د ولایت د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د پایښت تحلیل: 40

د غوښتنې او تقاضا تحلیل: 40

د پراختیایی ستونزو په نښه کول: 41

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عوایدو تحلیل:... 42
د کاری فرصتونو رامنځته کول: 42
وروستي پایله (نتیجه گیری): 43
پایله: 43
ستونزی او ننگونی:.. 44
وړاندیزونه او حل لاری:... 44
ماخذونه او سرچینی:... 0

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

د زابل ولایت د اقتصاد ریاست د زابل د مخ پرودی اقتصاد او ټولنیزی پراختیا د تشخیص ستراتیژی او پالیسی د ترتیب او جوړولو لپاره د بازار د اقتصاد پر بنسټ او د اقتصادی فعالیتونو د تطبیق د کنټرول او نظارت په اساس د ولایت په سطحه فعالیت کوی، دغه ریاست په ولایت کې د متوازنی پراختیا او د اقتصادی غربت اوبیوزلی له منځه وړلو، د خلگو د ژوند دسطحی د لوړولو، د سړی سر عاید د زیاتولو، د خصوصی سکتور د ملاتړ او هڅونی په اساس چې د اقتصاد په پرمختګ او د خلگو د ژوندانه د سطحی د لوړلو په برخه کې اساسی رول لری د دولت د پالیسیو د پلی کولو مسؤلیت لري.

د اقتصاد ریاست اصلی ماموریت د اقتصادی فعالیتونو منظمول، هماهنګې،پلان جوړونه، د اقتصادی پالیسی او طرحو جوړول، د زابل ولایت د اقتصادی او پراختیایی پلان ترتیب، د غیر دولتی موسساتو د انکشافی کړنو تنظیم او منظمول، په ولایت کې د اقتصادی او ټولنیزو پروژو او پروګرامونو څخه د نظارت اوارزیابی دنده په غاړه لری. د افغانستان د پایداره پراختیایی موخو (A-SDGs) شاملول په پلانونو او ملی پراختیایی پروګرامونو کې، ددی سره په څنګ کې د زابل د اقتصادی او تولیدی ظرفیتونو تحلیل او څیړل او د اقتصادی پالیسیو او ستراتیژیو څخه متوقعه او ترلاسه کیدونکی پایلی د تعین شویو مکانیزمونو او سیستونو څخه په ګټه اخیستنی سره ورڅخه نظارت او ارزیابی کوی. د ترلاسه شویو اهدافو او موخو ګزارش ولایت مقام او د اقتصاد وزارت مقام سره شریک کوی.

په دي ګزارش کې د زابل ولایت اقتصادي ، تولیدي ظرفیتونه او پوټانشیلونه تحلیل شوی چې د ولایت د اقتصادی او تولیدي ظرفیتونو پیژندنه د محدوده مالی سرچینو څخه د مؤثره ګټې اخیستنې لپاره د پریکړو کولو موثره وسیله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل ولایت لنډه پیژندنه:

زابل ولایت دګران هیواد افغانستان د۳۴ ولایتونو څخه دهیواد په سهیل لوېدیځ کې د شمالی عرض البلد په ٦٦ درجو او ۵۴ دقیقو او ختیځ طول البلد د ۳۲ درجو او ۷ دقیقو ترمنځ موقعیت لري، یاد ولایت شمال طرف ته له غزني او اروزګان ،غرب طرف ته له کندهار او اروزګان ،جنوب طرف ته له کندهار اوپکتیکا سره اوشرق طرف ته له پکتیکا او پاکستان سره د٦۳ کېلومتره په اوږدوالی ګډه پوله لري او ټول مساحت یې 17471.8 km^2 ده. زابل ولایت یا پخوانی زابلستان د پښتنو د لرغونو قبیلو ټاټوبی، د کابل ـ کندهار پر لویه لار پروت دی او دکابل هرات لویه لاره د(۱۷۸)کېلو متره په اوږدوالي دنوموړي ولایت شاه جوی ولسوالي، مرکز قلات ښار ، ترنګ اوجلدک ولسوالیو څخه تیریږي یاد ولایت ۴۵ کاله وړاندي په رسمي ډول د څپلواک ولایت په توګه ونومول شو د یاد ولایت دوګړو شمېر داحصایې له مخې (377648) تنه ښودل شوی دي چې ترسره شوي سروې د دې ولایت د خلکو د تایید وړ نده او سربیره پردې په نوموړي ولایت کې تخمیناً (800000) وګړي په ۱۰ ولسوالیو او مرکز قلات کې ژوند کوي چې دغه شمېره د عامې روغتیا ریاست سره ثبت او راجستر ده د زابل ولایت مرکز د قلات ښار دی، یاد ولایت د۱۵۰۰ څخه تر ۲۰۰۰ پورې کوچنی او غټ کلی لری او دولایتي پلازمینې په توګه د دې ځای څخه ټول ولایت او ولسوالیګانې اداره کېږي . زابل چې د هیواد د ولایاتو په درجه بندی کې دریمه درجه ولایت و په 1398 هجری شمسی کال کی زابل ولایت ته د جمهور رئیس تر راتګ ورسته یې دوهمی درجې ته ارتقاء وکړه چې بدبختانه تر اوسه د دوهمه درجه ولایت مطابق تشکیلات او امتیازات ندی ورکړل شوی .

اوبه او هوا (اقلیم): زابل ولایت نیمه صحرایي اقلیم لري، د ارغنداب ،دایچوپان ،لوړه او د ترنک مهمو سیندونو یې اقلیم اغېزمن کړی، چې دترنک د رود په امتداد یې په منځنیو نقاطو کې د اوربنت کچه د۱۰۰ او ۲۰۰ ملي مترونو او په لوړو نقاطو کې یې یاده کچه د۲۰۰ او ۳۰۰ ملي مترونو په مینځ کې ده، په اوړي کې په مرکز قلات ،شهرصفا ،میزانه او ارغنداب ولسوالیوکې د تودوښې/تودوخې درجه تر۴۰ درجوپورې هم رسېږي او د ژمي په موسم کې یې دحرارت درجه دصفرڅخه ترمنفي ۵ درجو پورې ښکته راځي، چې ژمی یې نسبي معتدل او اوړی یې ګرم بللای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل ولایت د اوبو سرچینې:

دزابل ولایت د سویل لوېدیځې حوزې یو له هغو ولایتونو څخه دی، چې ۸۰ سلنه وګړي یې په کرهڼه اومالـــــداری بوخت دي، د ارغنداب، ترنک، لوړه، او ماروت سیندونه د یاد ولایت د اوبو غوره سرچینې دي او په تخمیني توګه (٦٢٠٠٠) هکتاره ځمکه یې خړوبوله. د لوړه سیند د وچکالی په سبب یوازې د ژمي په موسم کې اوبه لری، د ارغنداب سیند چې د بابا غره د واورو څخه سرچینه اخلی یو د هغو سیندونو څخه شمیرل کیږی چې د کال په ټولو موسونو کې په لویه پیمانه اوبه پکی بهیږی، ددی ولایت کاکړ، ارغنداب او میزانی ولسوالیو څخه تیریږی او د هغه ځایه د کندهار ولایت ته بهیږی، ددی ترځنګ په ډېرو ولسوالیو کې د اوبو سرچینی کاریزونه، چینی، ژوری څاګانی او د اوبو تالابونه دی. زابل د هغو ولایاتو څخه شمیرل کیږی چې په تیرو کلونو کې وچکالی ډیر زیات ځپلی ده او ددی ولایت کرهڼه او مالداری یی د خطر سره مخ کړی چې ورسره د کرهڼیزو او مالداری محصولاتو کې ډیر کمښت راغلی ده.

د زابل ولایت د اقتصادی او ټولنیز وضعیت تحلیل:

د نفوس د ودې تحلیل:

د احصائیې او معلوماتو د ریاست د معلوماتو په اساس په ۱۳۹۸ کال کې د زابل د وګړو ټول نفوس 377648) تنه ښودل شوی دي، همدارنګه ددی ترڅنګ په یاد ولایت کې (۲۳۱۴۸۰) کورنی کوچیان هم اوسیږی چې نفوس یی (۱۱۵۷۵۵) تنه ښودل شوی ده ددی ولایت د ټول نفوس (192345) نارینه او (185303) ښځینه تشکیلوی چې د ټول نفوس 49٪ جوړوي او د جنس نسبت یی ۱۰۳،۸ دی یعنې د هرو سلو ښځو په مقابل کې ۱۰۳،۸ نارینه موجود دي، د احصایی او معلوماتو د ملی اداري د ۱۳۹۸ کال په احصایو کالنې کې د زابل نفوس 384349 تخمین شوی دی. د زابل ولایت د نفوس پراختیا په ۱۳۹۸ کال کې 0,017% وه یعنی په کال کې ددی ولایت په نفوس کې 6323 تنه ور اضافه شوی دا یوازې رسمې ارقام دی، په لري پرتو سیمو، کلیو او بانډو کې زیږنونه(ولادت) د روغتیا پالانو پرته په کورونو کې ترسره کیږی همدرانګه په ډیری کلیوالی سیمو او بانډو کې خلګو تذکری ندی اخیستی. چې د نفوس دغه وده ددی ولایت اقتصادی او پراختیایی وضعیت ته په کتو سره ډیره چټکه روانه ده ځکه ددی ولایت کلنې اقتصادی او انکشافی وده په هغه اندازه نده په کومه اندازه چې ددی ولایت نفوس وده کوی.

داچې د زابل ولایت نفوس په ډیره چټکی سره وده کوی مګر ددی ولایت د خلګو ورځنی اقتصادی وضعیت په ډیره ټیټه سطحه کې دی او په زابل ولایت کې ۷۵٪ نفوس د فقر او غربت د سطحې لاندی ژوند کوی. په یاد ولایت کې خلګو ته د کاری زمینی، زده کړی، روغتیا په برخه کې ډیر کم او د نشتون په حساب کار شوی، دنفوس دغه چټکه وده او یاد ولایت ته کمه پاملرنه د اندیښنی وړ ده چې په نژدی راتلونکی دغه ننګونه په یو لویه ستونزه بدلیدلی شی.

دا چې زابل یوکرهڼیز او مالداریز ولایت دی، ددی ترڅنګ چې د یاد ولایت خلګو ته د کاری زمینی د برابرولو، رروغتیا، پوهنی او ټولنیزو برخو کې کار ندی شوی او کمه تاملرنه ورته شوی چې د اقتصادی ودی د ټکنی کیدو او د فقر او بیوزلی د سطحی د لوړیدو سبب شوی په یاد ولایت د نفوس وده شاید په راتلونکې کې یوه بله ستونزه هم رامنځته کړی هغه دا چې دلته د کرهڼې وړ ځمکه لږ ده نو که چیرته هره کورنی شپږ یا اوه اولاده ولری کله چې دغه ځمکه د اولادونو تر منځ وویشل شی نو بیا د ځمکې د کمښت ستونزه هم رامنځته کیږی چې دغه ننګونه هم د یاد ولایت د اقتصادی ودی په ټکنی کیدو او د غربت د سطحې په لوړیدو کې مهم رول لرلی شی ددی لپاره چې د زابل نفوس د اقتصادی ودی او پراختیا سره یو ځای مخکی ولاړ شی اړتیا لیدل کیږی چې ددی ولایت خلګو ته د نفوس د ودی د خطرونو او رامنځته کیدونکو ستونزو په هلکه پوهاوی ورکړل شی ددی سره په څنګ کې د نفوس د کنټرول یو منظم او اساسی پلان جوړ او عملی شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څه هم زابل د ترانزیت له اړخه مهم ستراتیژیک موقیعت لری د هیواد مرکزی شمالی او شرقی ولایتونه د هیواد د سهیل لویدیځ او لویدیځو ولایتونو سره نښلوی ددی مهم ستراتیژیکی موقیعت سره سره بیا هم د هیواد د نورو ولایاتو په نسبت د تولید، صنعت ، خدماتو، تجارت ، زیربناوو په برخه کی وروسته پاتی دی .

د بیوزلی د میزان تحلیل:

د بیوزلی د ملی تعریف په اساس هغه وګړي چې ورځنی سرانه درامد(عواید) یې له ۳۰ امریکایی ډالره یا 2060 افغانۍ څخه کم وی د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي.

د بیوزلی د ملی تعریف په اساس د افغانستان د نیمایی څخه زیات وګړي د غربت تر کرښه لاندی ژوند کوی او دزابل د بیوزلی کچه د ۱۳۹۹ مالی کال د بودجې په سند کې ۷۵٪ ښوودل شوې ده.

د نړیوال بانک د نوي دوه ډالری تعریف په اساس هغه وګړي چې ورځنی سرانه عاید یې له دوه امریکایی ډالره څخه کم وی د بیوزلی تر کښې لاندې را ځي، د بیوزلی ددې تعریف په اساس د افغانستان د ۹۰٪ څخه زیات وګړي د بیوزلی تر کرښې لاندې ژوند کوی او دزابل د محدوده لوړ رتبه مامورینو او یو شمیر غیر دولتی موسساتو له کار کوونکو پرته نور ټول د زابل میشت نفوس د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي.

د بیوزلی لاملونه :

۱ . د تعلیمی کچی ټیټوالی

- زابل د نورو ولایتونو په نسبت ډیر کم ښوونځی، ښوونکی او زده کوونکی لری.
- د زابل په ډیرو ولسوالیو کی فعاله لیسی حتی ابتداییه ښوونځی هم شتون نه لری .
- زابل د نورو ولایتونو په نسبت کم لوستی ځوانان له بکلوریا ،فوق بکلوریا او لیسانس فارغین لری چی له همدی امله کم شمیر په دولتی ادارو کی په مدیریتی او لوړ رتبه اداری دندو کی بوخت دی .

۲ . بیکاری

که څه هم په زابل کې د ځوانانو د بیکاری دقیقه سروې نه ده ترسره شوې او د بیکاری حقیقی ارقام شتون نلری خو داسي احساس کیږي چې د زابل ۳۵٪ د کار پر شرایطو برابر ځوانان مناسب کار نلري.

۳. نا امني

زابل د هیواد د نا امنه ولایتونو څخه شمیرل کیږي چې ددولت تر کنټرول لاندې قلمرو ډیر محدود دی چې له هم دې امله د نورو ولایتونو په نسبت په زابل کې کمې انکشافی پروژی تطبیق شوی او تطبیق کیږي.

۴. د وګړو نا متنا سبه وده:

د زابل دنفوس وده د هیواد او په ځانګړی توګه د زابل د اقتصادي ودې سره متناسبه نه ده، خصوصی سکتور چې د کاری فرصتونو د رامنځته کیدو اساس جوړوی په زابل کې کاملآ غیر فعال دی چې له همدې امله د ولایت اقتصادي وده ډیره ټیټه ده.

د زابل دنفوس ډیره برخه ځوانان او د ۱۵ کلونو څخه کم عمره ماشومان جوړوی چې په چټکی سره د کار عمر ته د رسیدو په حال کې دی او په کاري ځواک کې شامليږي، په داسی حال کې چې د کار بازار د شغل د چمتو کولو ظرفیت نلری

همدارنګه د نفوس ګړندي وده په ښوونیز او روغتیایی سیستم او موجوده د کرهنې وړ ځمکو فشار راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سکتورونو په تفکیک د کاري بوختیا تحلیل:

د اقتصاد وزارت د اساسي او استراتیژیکو موخو څخه یو هم د کاري ځواک لپاره د مناسبو کاري فرصتونو ایجادول دي او دا هغه وخت امکان لری چې د افغانستان د هر ولایت د تولیدي سرچینو، ظرفیتونو او امکاناتو څخه استفاده وشي، بیکاری د انسانی سرچینو له اتلاف څخه علاوه مختلفي سیاسی، اقتصادي او ټولنیزی ستونزې له ځان سره لری. دمنابعو اتلاف په ځانګړي توګه د انسانی سرچینو بیکاری د هیواد انکشاف او وده له رکود سره مخ کوی او د بیوزلی لمنه په ټولنه کې پراخیږي.

دا چې په زابل کې څومره دکار په شرایطو برابر ځوانان شته او له جملې یې څومره بیکاره دي دقیق ارقام نشته مګر دخصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی ادارو له طریقه مجموعاً 13298 وګړو ته په اداري، مسلکی او غیر مسلکی دندو کې دکار زمینه برابره شوې ده.

د زابل ولایت کاري ځواک د خصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی ادارود په تفکیک په لاندې ډول دي.

- د دولتی ادارو په چوکات کې د زابل ولایت ټوټل تشکیل ۳۴۵۴ دی چې له جملې یې 2621 کسان په کار او 833 بستونه خالی دي همدارنګه په دغه 2621 کاري نیرو کې 172 یې ښځینه کار کوونکي دي چې د موجوده کاري ځواک 6.5% تشکیلوي چې د نورو ولایتونو په نسبت ډیره کمه ده، د ۱۳۹۹ مالی کال وړې میاشتې کې شاوخوا ۷۵۰ پنځم او شپږم بستونه د اداری اصلاحاتو او ملکی خدمتونو د خپلواک کمسیون لخوا اعلان شوی دي.
- د دولت لخوا په تطبیق کیدونکو ودانیزو او خدماتی پراختیایی پروژو کې په تخمیني توګه ۵۰۰۰ کسانو ته د لنډ مهاله او اوږد مهاله کاري فرصتونه برابر شوی دي.
- له ۱۸۰۰-۲۰۰۰کسانو ته د غیر دولتی موسساتو له طریقه د کار زمینه برابره شوې ده.
- خصوصی سکتور په زابل ولایت کې په نشت حساب دی یواځې درې کوچنی فابریکې چې یوه د پلاستیکی پایپ جوړوني او دوه د یخې د تولید فابریکې د ۱۵ میلیونه افغانیو په پانګونې سره فعالیت کوی چې 40 کسانو ته یې دکار زمینه برابره کړې ده، په تعداد د ۷۰ کسانو ته د مرغداری په برخه کې د کار زمینه برابره ده
- په تعداد 3567 کسان په سوداګری او اصنافو کې په کار بوخت دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو پیژندنه:

تولید، صنعت او خدمات:

په زابل کی لوی سوداگر او پانگوال شته چی د تولید په برخه کی پانگونه وکړی په ځانگړی توگه د سیخ گول، گاډر ، المونیم، پلاستکی توکو، فرنیچر، نجاری ، غوړی، لبنیات ، ډول ډول جوسونه، روب، د دیگ مساله باب ، اوبه او گازداره نوشابه باب، پلاستکی خریطی او بوجی ، چپلک او بوټ تشناب کاغذ،خوراکی توکی، ودانیز مواد ، ریگ ، خشت ، جغل ، بلوک، مزایک ، کاشی او د بناکاری مواد لکه بیل ،کلنگ.

گمرک:

د شملزو گمرک په اړه معلومات:

زابل له پاکستان سره ٦۴ کیلو متره فرضی کربنه لری چی 30کیلو متره یی دکندهار ولایت دپوله ساتونکو ځواکونو لخوا ساتل کیږی او نور پاتې په بشپړه توگه ساتونکی نلری د یاد ولایت د شملزو ولسوالی یو د هغه ولسوالیو د جملی څخه ده د پاکستان سره په سرحد موقعیت لری او د زابل ٦۴ کیلو متری فرضی کربنه هم د یادی ولسوالی یوه برخه ده. د شملزو گمرک د افغانستان د زابل ولایت د شملزو ولسوالی د ځنځیر سیمې څخه د پاکستان هیواد د بلوچیستان ایالت د بادینی او مسلیم باغ منطقو پوری غزیدلی ده د شملزو ولسوالی د زابل ولایت د مرکز قلات څخه ۱۰۴ کیلو متره فاصله لری او یاده ولسوالی یو د پراخ مساحت لرونکو او لوی نفوس لرونکو ولسوالیو د جملی څخه ده ددغه ولسوالی مساحب (۲۸۹۴) کیلو متره مربع ده او د (۲۷۸) په شاوخوا کې کوچنی او غټ کلی لری، د رسمې ارقامو په اساس شملزو(۳۵۸۸٦) تنه نفوس لری، د زابل ولایت د شملزو ولسوالی گمرک چې اوس تازه رسمې شوی چې ددی ولسوالی د ځنځیر په نامه سیمه کې موقعیت لری، د یاد گمرک او مرکز قلات تر منځ (۱۵۱) کیلو متره فاصله ده چې د یادی لوي لاري ۴۸ کیلو متره سړک د مرکز قلات څخه د شینکی ولسوالی د سره غره تر ساحې پوری په پاخه ډول سره جوړ شوی، پاتی ۱۰۳ کیلو متره سړک تر اوسه خامه او په اساسی ډول ندی روغول شوی، یاد گمرک د شملزوا ولسوالی د ځنځیر د سیمې څخه بیا د پاکستان بادینی سیمی ته غځیدلی ده د هغه ځایه د یاد هیواد د مسلیم باغ ولسوالی او د بلوچیستان ایالت مرکز ته رسیدلی ده ډیری وخت قاچاقبران او د دولت مخلفان دتجارتی توکو ترڅنگ بی کیفیته مواد په قاچاقی او غیر قانونی توگه له دې لاری صادر او واردوی او د تجارتی توکو محصول هم ددولت دمخلفانو لاسته لویږی، دزابل ولایت دگمرک پرانیستل به ددی لاری د لنډوالی، دقاچاقی او غیر قانونی صادراتو او وارداتو په مخنیوی کې مهم رول ولوبوی او همدارنگه به د هیواد د اقتصادی ودې ، امنیت ټینگښت او دگمرگی عایداتو په زیاتوالی کې به هم مهم اغیز ولری.

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگریزی اړیکی:

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگری د۱۲۵۰ حجری شمسی کلونو راهیسی شروع شوی ده او د هغه وخت څخه تر نن پوری د بیلابیلو پړاونو سره دغه راکړه ورکړه مخامخ شوی ده چې ډیری وخت پاکستان افغانستان ته د ټرانزیټ په برخه کې خنډونه رامنځته کړی دا چې افغانستان په وچه کې راگیر هیواد دی او سمندر ته مستقیمه ته لار نه لری او تر ډیره په هغو هیوادونو باندی ولاړ دی چې د سمندر ته مستقیمه لار لری او بحر سره نژدی موقعیت لری ډیری وخت پاکستان د افغانستان د ټرانزیټ او سوداگری د صادراتو، وارداتو، حمل او نقل په برخه کې ستونزی جوړوی چې تر ډیره حده پوری غواړی ددی لاری په افغانستان باندی سیاسی او اقتصادی فشار وارد کړی، د افغانستان او پاکستان تر منځ د ټرانزیت او سوداگری تړون په ۲۰۱۰ م کال کې لاسلیک شو او همدارنگه په ۱۹٦۵ م کال کې د نړیوالو کنوانسینونو په چوکاټ کې افغانستان د ټرانزیټ او سوداگری تړون لاسلیک کړی چې دغه دوه تړونونه ددغه دوه هیوادنو ترمنځ سوداگری او ترانزیټ قانونی کړی ده او همدارنگه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹٦۵ م کال د ملګروملتونو د سوداګرۍ او ټرانزيټ د معاهدې په اساس پاکستان په دې مکلف دی چې افغانستان ته تر ګوادر بندر پورې د ترانزيټ لاره ورکړي.

په لومړيو کې ددغه هيوادونو ترمنځ سوداګريزې او ترانزيټ په پراخه اندازه وو او په لويه پيمانه يې ترمنځ سوداګري کيدله چې تقريبآ په کال کې تر ۵ مليارده ډالره پورې رسيدله، مګر په تيرو پنځو کلونو کې دغه سوداګري راټيټه شوې ده چې تقريبآ ٪۴۰ ته راکمه شوې ده اوس په کال کې په اوسط ډول تر ۲ ميليارد ډالره پورې رسيږي، دغه راکړه ورکړه په تيرو کلونو کې يوازې د تورخم او سپين بولدک د لارې ترسره کيدله په ۱۳۹۹ کال کې د غلام خان بندر هم په رسمې او قانونې ډول د صادراتو او وارداتو پرمخ پرانيستل شو.

که چيرته ددې هيوادونو ترمنځ سوداګريزې اړيکې ښه شي او د ترانزيټ په وړاندې شته خنډونه او ستونزې له منځه ولاړې شي دغه سوداګرې به نوره هم وده او پراختيا وکړي چې کولای شو ددې لارې د دواړو هيوادونو توليدات په ښه ډول سره د سيمې او نورې نړۍ هيوادونو ته ورسوو، هغه توکې چې ددغو ګمرکونو د لارې صادر او وارد کيږي د کيفيت او اصليت کنټرول يې وکړو.

همدارنګه که چيرته ددغه دري رسيمې ګمرکې لارو سربيره نورې لارې هم رسمې شي لکه د زابل د شملزو ګمرک او د پکتيکا د ګومل ګمرګ نو دغه سوداګريزې اړيکې نورې هم پراخيږي او سوداګري غوړيږي چې د دواړو هيوادونو د اقتصادی پرمختګ لامل کيږي.

د افغانستان - پاکستان د سوداګرۍ او ترانزيټ تړون:

منځنۍ آسيا تاجکستان ، ازبکستان ، ترکمنستان ، قرغيزستان او قزاقستان د خپلواکۍ ترلاسه کولو وروسته د دوه سويلي آسيا سيالانو (هند او پاکستان) لپاره يو په زړه پورې بازار بدل شو .

لکه څنګه چې د طالبانو د رژيم له رانسکوربدو وروسته د مرکزي آسيا هيوادونو سره د هند سوداګريز حجم زيات شو ، او د پاکستان د حکومت په غوښتنه ، د افغانستان او پاکستان د سوداګرۍ او صنايعو وزارتونو د 2010 کال په وروستيو کې د افغانستان - پاکستان- اوپټا سوداګرۍ او ترانزيت تړون لاسليک کړ.

د تړون په اساس ، افغانستان د واګه بندر او د پاکستان ګوادر او کراچۍ بندرونو ته لاسرسی ومومند. دواړه هيوادونه وتوانيدل چې په 2006 کې د خپلې سوداګرۍ اندازه له 0.83 ميليارده ډالرو څخه په 2013 کې 2.4 مليارډو ډالرو ته ورسوي.

سربيره پردې د ملي يووالي د حکومت له پرانيستې وروسته د افغانستان ولسمشر پاکستان ته د خپل سفر پرمهال ژمنه وکړه چې تر 2017 کال پورې به د سوداګرۍ حجم 1000 ميلياره ډالرو ته لوړ کړي.

د اپټا تړون ننګونې:

که څه هم د دواړو هيوادونو تر منځ د ترانزيت او سوداګرۍ تړون د افغانستان او پاکستان تر منځ د سوداګرۍ حجم ډير کړی ، خو په وروستيو کلونو کې د ګڼو ستونزو لامل شوی چې په نهايت کې د تړون د ځنډيدو لامل شوی ، چې اصلي ننګونې يې په لاندې ډول بيانولی شو

- د اوپيټا ترانزيت او سوداګرۍ تړون د دواړو هيوادونو لپاره ورته ګټه نه رسوي.

د اوپيټا تړون پراساس به افغان سوداګر وکولی شي خپل سوداګريز ملکيت هندي بازارونو ته د واګه بندر له لارې صادر کړي ، خو دغه سوداګر به ونه شي کړای له پاکستان څخه هندي سوداګريز ملکيت وارد کړي د پاکستان ترانزيت او تجارت په ورته وخت کې د داسې شرايطو پرته د مرکزي آسيا هيوادونو ته ننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاکستان حکومت لخوا د اپټا ترون سرغړونه د لوړي توقيف فيس ، پاکستان ته د ننوتلو اجازه او د تورخم ، چمن او سپين بولدک بندرونو په پرله پسې ډول د بنديز لاملونه و چې د دې ترون سرغړونه يې لامل کړې.

- غيرقانوني تجارت او د سوداګريز ملکيت قاچاق د دواړو هيوادونو لپاره لويه ستونزه ګڼل کيږي. د پاکستان د احصايې د اداري په وينا ، دغه هيواد په اوپټا ترون کې د غيرقانوني سوداګرۍ له لارې په کال کې شاوخوا 1 billion ډالر له لاسه ورکوي. او د ټايرونو لپاره د پاکستان غوښتنه 37 سلنه د افغانستان څخه د غيرقانوني سوداګرۍ او قاچاق له لارې پوره کيږي.

د افغانستان د سوداګرۍ او صنايعو اتاق په وينا ، د پاکستان سرحدي چارواکو پر افغان سوداګرو اضافي بنديزونه وضع کړي دي ، لکه د سوداګرۍ جوازونه ، بانکي حسابونه او د ترانزيت جوازونه افغان سوداګر اړ باسي چې په ناقانونه توګه "بډې" ورکړي.

د پولې په دواړو خواو کې د ټولو سوداګريزو توکو تحويلول د افغان او پاکستانيو سوداګرو لپاره يوه لويه ستونزه ده. څنګه چې د دواړو هيوادونو تر مينځ ډيرى تجارتي توکي د خرابيدو ملکيت دي ، نو بيا تکرار کول د ملکيت د خرابيدو او وخت ضايع کيدو لامل ګرځي.

- د بانکي همکارۍ نشتوالی د دواړو هيوادونو د سوداګرو يوه اصلي ستونزه ده ځکه چې سوداګر اړ دي چې خپلې پيسې په غيرقانوني او غير رسمي ډول د سوداګريزې ملکيت پيرلو لپاره د پولې دواړو غاړو ته انتقال کړي ، کوم چې د دواړو هيوادونو سوداګرو لپاره ډيرى ستونزې رامينځته کوي.

لکه څنګه چې د اپټا ترون يو څه ستونزې رامينځته کړې ، نو اړينه ده چې د دې ترون شرايط ترميم شي. د اوپيټا ترون کې اصلاحات به نه يوازې د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداګرۍ او ټرانزيټ ته وده ورکړي ، بلکه د افغانستان - پاکستان د سويلي او مرکزي آسيا هيوادونو ترمنځ د پله په توګه به وده وکړي چې د يو بل منابعو ته اړتيا لري. د دې دوه بلاکونو اړتيا (د مرکزي آسيا هيوادونو او د سويلي آسيا هيوادونو) ته د دې حقيقت څخه څرګنديږي چې د مرکزي آسيا بلاک کافي سرچينې لري لکه بريښنا ، ګاز او تيل چې د اوپيټا ترون ترميم لپاره د سويلي آسيا هيوادونو کې غوره بازار موندلی شي. ، لاندې ټکي په پام کې نيول کيدی شي:

- د اوپټا په مينځپانګو کې بدلون لازمي دی ، ځکه چې په اوسني وضعيت کې ترون نشي کولی په افغانستان کې د سوداګرۍ او ټرانزيټ ودې لامل شي.

- د هراړخيز تجارت او ترانزيت ترون په لاسليک کولو سره ، دواړه هيوادونه کولی شي د اوپټا دوه اړخيز ترون څو اړخيز ترون ته وغزوي چې پکې هند او د مرکزي آسيا هيوادونه شامل دي.

- د هند او مرکزي آسيا له بازارونو څخه د سوداګريزو توکو د ترانزيت او سوداګرۍ ، او همدارنګه د غيرقانوني سوداګرۍ له مينځه وړو لپاره جدي اقداماتو لپاره د دواړو هيوادونو ژمنې.

- زيربنايي پروژې چې د دواړو هيوادونو او په ځانګړي توګه افغانستان کې د ترانزيت ګړندۍ کولو لپاره جدي اړتيا ګ .ل کيږي ترڅو د دې پروژو لپاره جدي اقدام وکړي.

د افغاستان او پاکستان تر منځ ټرانزيتي لارې:

د افغانستان او پاکستان ترمنځ د ګډ سرحد په پوله په ۵ ولايتونو کې د ټرانزيت ننبلوونکې نقطې لرى چې په لاندې ډول دي

1. په ننګرهار کې د تورخم بندر
2. په خوست ولايت کې د غلام خان بندر
3. د پکتيکا په ولايت کې د انګور اډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. په زابل کې د شملزایي ګمرک
5. په کندهار کې چمن او سپین بولدک

د ګمرک اقتصادي ارزښت :

ګمرکونه د هیواد د اقتصادي محاذ په توګه په اقتصادي پرمختګ کې مهم او اساسی رول لوبوي او د ټولنې د هوساینې او ساتنې تضمین کوي که چیرې یو هیواد وغواړي چې په اقتصادی، مالي او ټولنیزه برخه کې لاسته راوړنې ولرې نو باید خپل ټول سیاستونه او پروګرامونه د ګمرکونو د ارزښت او لومړیتوب په اساس سره ترتیب کړې، ګمرکونه د هیواد د تجارتی موادو په صادرولو او واردولو کې د ملا تیر حیثیت لرې او د هیواد ټول تجارتی مواد د ګمرکونو د لارې یا نورو هیوادونو ته صادریږی او یا هم د نورو هیوادونو څخه هیواد ته واردیږي ګمرک د تجارت او راکړې ورکړې په پرمختګ کې اساسی رول لرې، ټول تجاران او سوداګر د ګمرکونو په واسطه خپل تجارتی توکی د هیواد بازارونو ته عرضه کوی او همدارنګه د هیواد په داخل کې هغه توکې چې د پانګوالو او سوداګرو په واسطه تولیدیږی ددی لارې نورو هیوادونو ته انتقالیږی چې دغه عملیه او پروسه له یوی خوا د حکومت د عوایدو په زیاتیدو او د ملی بودجې په لوړیدو کې مرسته کوی او د بلی خوا خلګو ته ددی لارې د کاروبار د زمینی په برابرولو کې مرسته کولای شی ددی ترڅنګ د هیواد په داخل کې پانګوال دیته لیواله کیږی چې په ګمرکونو کې پانګونه وکړې او تجارت سوداګری ته لاس واچوی.

د زابل ولایت د شملزو ولسوالی د ځنځیر په سیمه کې پروت ګمرک چې زابل د پاکستان هیواد بلوچیستان ایالت سره نښلوی د تجارت په غوړیدا او د دولت د ګمرکی عوایدو په لوړیدو کې به اساسی رول ولوبوی یاد ګمرګ چې د سپین بولدک ګمرک په نسبت زابل ته نژدې دی په اسانی او لږ وخت سره تجاران کولای شی خپل توکې د پاکستان هیواد بلوچیستان ایالت څخه زابل ته او یا هم نورو مرکزی ولایتونو ته انتقال کړی او ددی ترڅنګ هغوی کولای شی خپل توکې، وچه او لمده میوه په لږ وخت او کم مصرف او ښه ډول سره د پاکستان هیواد ته صادیر کړی.

ددی ګمرک په جوړیدو سره به دیوی خوا سوداګر وکولای شی چې خپل توکي په اسانی، کم مصرف، لږ وخت او ښه ډول د زابل بازارونو او د مرکزی ولایتونو لویو مارکیټونو ته انتقال کړی، د بله طرفه به وچه میوه لکه بادام، انځیر، کشمیش، شکرپاره په خپل وخت سره د پاکستان هیواد ته انتقال کړی تر څو د هغه ځایه نورو هیوادونو ته صادر شی او همدارنګه به ددی ولایت لمده میوه لکه انار، انګور خټکی او هندوانې به هم ګاونډې هیواد ته د خرابیدو او د وخت د ضایعه کیدو څخه پرته انتقال شی. ددی ګمرک په مسیر به خصوصی پانګوال زیربناوی جوړی کړی چې ورسره به ګڼ شمیر خلګو ته د کار زمینه برابره شی او یو ګڼ شمیر خلګ به په کار مصروفه شی چې ورسره به یې اقتصادی وضعیت ښه او د فقر کچه به ټیټه شی همدارنګه دغه ګمرک کولای د امنیت په ټینګښت کې مهم رول ولوبوی.

په لنډه توګه د یاد ګمرک ګټی او ارزښت په لاندی ډول سره خلاصه کولای شو:

1. د دولت د عوایدو په لوړیدو او ملی بودجی د کسر په کمیدو کې مرسته کولای شی.
2. د سوداګرو تجارتی توکې په اسانی، لږ وخت، کم مصرف او ښه ډول سره د هیواد بازارنو ته رسیږی.
3. د هیواد په خاص ډول د زابل داخلی تولیدات او کرهنیز محصولات په اسانی، لږ وخت او کم مصرف سره د پاکستان بازارونو ته صادیریږی.
4. هغه مواد چې په قاچاقی او غیر قانونی شکل سره د هیواد بازارونو ته واردیږی او کیفیت یې ټیټ وی د هغو مخنیوی کیږی

(c) ketabton.com: The Digital Library

5. پانګوال او سوداګر په زابل کې پانګونې او تجارت ته زړه ښه کوي او خصوصي سکتور د ولایت په پرمختګ اود اقتصاد په غوړېدا کې ونډه اخلي.
6. د زابل په امنیت باندې مثبت اغیز کوي.
7. د یاد ولایت اقتصاد وسره غوړېږي، خلګو ته د کار زمینه برابرېږي او د فقر کچه ورسره ټیټېږي.
8. زابل به د افغانستان مرکزي، شمالي او ختیځې سیمې په مستقیمه توګه د پاکستان سره ونښلوي.
9. د شملزو سړک په مسیر د کاټلې مانده په سیمه کې د صنعتي پارک په جوړېدو سره به د افغانستان کورنی تولیدات پاکستان ته او د خامه موادو واردات افغانستان ته ارزانه او آسانه کړي.
10. د شملزو ګمرک په رسمي کېدو سره افغان سوداګرپه ځانګړې توګه د زابل سوداګر د کندهار سپین بولدک بندر په نسبت په لږ وخت کې تجارتي مالونه زابل او له زابل څخه کابل او شاوخوا سیمو ته رسولی شي.
11. له څو لسیزو را هیسې افغانستان د پاکستاني اموالو لپاره بهترین مصرفي بازار و او د دې لپاره پاکستان کې سلګونه کمپنۍ جوړې شوې وې چې د افغانستان لپاره اجناس/خدمات وراندې کړي.
12. د تولیدي کارخونو د ژوندي ساتلو لپاره د مصرفي بازار درلودل اساسي موضوع ده او پاکستان اړ ده چې د خپلو تجارتي مالونو د خرڅلاو لپاره بازار پیدا کړي چې افغانستان ورته بهترین بازار ګڼل کېدای شي.
13. سربېره پردې افغانستان هم د یو شمېر اړتیاوو پوره کولو لپاره په تېره بیا د کرهنیزو محصولاتو د صادراتو لپاره د پاکستان همکارۍ ته اړتیا لري او دغه صادرات افغانستان کې معمولاً د دربیو تجارتي لارو (سپین بولدک، تورخم او غلام خان بندره) ترسره کېدای شي.
14. اوس چې د شملزو ګمرک د پرانیستلو خبره کېږي نه یواځې سوداګرو ته یوه لنډه لار په لاس ورځي بلکې د نوموړې لارې د رسمي ترانزیټ په پایله کې به د دولت خزانې ته هره ورځ میلیونونه افغانۍ عاید اضافه شي.
15. د نا تاید شویو معلوماتو په اساس د شملزو ګمرک په مسیر اوس هم هره ورځ شوا خوا ۱۰۰ بار وړونکي موټر تګ را تګ کوي.

د خلکو د ژوند کچې لوړوالی:

د کرښې دواړو غاړو ته خلګ خوشحاله دي چې د دې بندر په پرانیستې سره به دوی ته کاروبار پیدا شي، د شملزو ګمرک د رسمي پرانیستلو او ترانزیټ په پایله کې به د ډیورنډ کرښې دواړو خواوو ته د مېشتو ولسونو کاروبارونه وغوړېږي او د سبزي ترڅنګ به د لارې په اوږدو کې هوټلونه، مارکیټونه او نور کاروبارونه جوړ شي چې دا کار به د دوی د کورني اقتصاد په پیاوړي کولو کې مرسته وکړي چې د کورنیو لپاره به بېلابېلې عایداتي سرچینې رامنځ ته شي چې د عوایدو په لوړېدو سره به د خلکو ژوند کې ښه والی راشي او په سیمه کې به د دایمي امنیت له تامین سره مرسته وکړي د دې ترڅنګ به د کرښې په دواړو خواوو کې د مصرفي توکو قیمتونه ټیټ، فردي سپماوې به زیاتې او د پانګونې د پراختیا سبب به وګرځي پاکستان چې د افغانستان د تازه میوو لپاره یو ښه مارکیټ دی زابلي سوداګر به وکولای شي چې خپلې تازه میوې په کم وخت او کم لګښت سره د پاکستان بازارونو ته ورسوي.

د شملزو ګمرک دتاسیساتو جوړولو لګښت:

د یو ګمرک د فعاله کولو او رسمي کولو لپاره د لازمو زیربناوو جوړول حتمي او لازمي دي چون دخوست ولایت کې په غلام خان بندر کې د افغانستان حکومت له لورې په دوه سوه جریبه ځمکه کې تاسیسات جوړ شول نو پدې اساسد شملزو ولسوالی په ګمرک کې هم باید ورته تاسیسات جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل د شملزایی ګمرک د سوات تحليل:

د قوت نقطې:

- د شملزايی ولسوالی په سرحدي سيمه کې د ګمرک د تاسيساتو جوړولو لپاره د پراخه ځمکې شتون.
- د سيمې خلکو او د زابل د سياسی قشر پوره ملاتړ او همکاری د ګمرک د فعاله کيدو لپاره.
- د شملزايی ګمرک په مسير د زابل مرکز قلات ځخه د شنکی تر سره غره پورې ۴۸ کيلومتره سړک کانګريت دی يواځې ۱۰۳ کيلو متره سړک کانګريت ته اړتيا لری.
- د کندهار د سپين بولدک ټرانزيتی لاري په نسبت د شملزو ګمرک لاره ډيره لنډه ده.
- زابل به په مستقيمه توګه د هيواد شمالی، مرکزی او ختيځ ولايتونه د ګاونډي هيواد پاکستان سره و نښلوي.

د ضعف نقطې:

- د زابل مرکز قلات ځخه د شملزو ګمرک تر سرحدي سيمې د سړک حالت خراب دی يواځې ۴۸ کيلومتره سړک د مرکز قلات ځخه د شنکی ولسوالی تر سره غره کانګريت دی.
- د شملزو ګمرک مسير د امنيت له اړخه خوندي نه دی
- د شملزو د ځنځير په سيمه کې هيڅ لازم تاسيسات او زيربناوې شتون نلری.
- د شملزو ګمرک سيمه د دولت تر کنټرول لاندې نه ده او ددولت د مخالفينو لخوا کنټروليږي.
- د تا سيساتو جوړولو لپاره د کافی بودجې نشتون.
- د پاکستان خواته د بادينی، مسلم باغ او بلوچستان په سيمو کې د شملزو ګمرک په مسير د لازمو زيربناوو نشتون.

فرصتونه:

- د سيمې د خلکو او زابل دسياسی قشر پوره ملاتړ او همکاری.
- په کافی اندازه د انسانی سرچينو موجوديت.
- د ټرانزيټي لارو د جوړولو لپاره د دولت تمرکز او حمايت.
- په افغانستان کې د سولې په منځته راتلو سره د افغانستان او پاکستان د سوداګريزو اړيکو پراختيا.
- د پاکستان علاقه چې د افغانستان سره خپلې سوداګريزی اړيکې پراخه کړي او د افغانستان له لارې خپل سوداګری توکي مرکزی آسيا او منځنی ختيځ هيوادونو ته صادر کړي.
- د شملزو ګمرک په مسير د کاڼلي مانده په سيمه کې د صنعتی پارک جوړيدل چې له امله به يې د پاکستان ځخه په دغه صنعتی پارک کې د داخلی توليداتو د توليد لپاره د خامه مواد واردات آسانه او ارزانه کړي.
- د ټاپی پروژې په پلی کيدو سره د افغانستان او پاکستان ترمنځ د اړيکو پراختيا.

ننګونې:

- امنيتي ستونزې.
- د شملزو په سرحدی سيمه او د لارې په مسير د لازمو تاسيساتو او زير بناوو نشتون.
- د تاسيساتو جوړيدو لپاره دافغانستان دامکاناتو او بودجوی محدوديت.
- د شملزايی ګمرک په فعاله کيدو سره د کندهار سپين بولدک ټرانزيټی لارې ارزښت کميږي چې له دې امله د کندهار سياسی قشر ممکن ددې ګمرک د فعاله کيدو سره مخالفت وښيې او د فعاله کيدو په لاره کې يې خنډونه جوړکړي.

صنعتی پارک:

صنعتي پارک د هغه اقتصادی زون يا ساحي ځخه عبارت ده چې د ښاري ستراتيژيک پلان مطابق د اقتصادی ودې لپاره طرح شوي وی او د اړتيا وړ زيربناوی لکه (داخلی پاخه سړکونه، اوبه، برق، د فاضلابو سيستم، مخابراتی خدمتونه، او نوری د حفظ او مراقبت زيربناوی) او اړتياوی پکې برابری شوی وی او د توليدی او صنعتی فعاليتونو لپاره ورڅخه ګټه اخيستل کيږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زابل کې صنعتي پارک ته اړتیا او ارزښت یې:

داچې صنعت او تولید د یو هیواد په پرمختګ، بیاروغونه، د کاري فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت د کچې په کمولو کې مهم او اساسي رول لري نو دې ټکي ته په کتو سره د صنعتي پارک ، صنعتي او تولیدي فابریکو ارزښت د زابل ولایت په پرمختګ کې خورا مهم او اساسي رول لوبولی شي او کولی شي زابل د نورو ولایتونو سره د پرمختګ په کتار کې راولي د زابل لپاره د صنعتي پارک د جوړیدو او دلته دتولیدي او صنعتي فابریکو د فعاله کیدو ارزښت په لاندې ډول سره خلاصه کولای شو.

دا چې زابل د ټرانزیت او حمل او نقل له مخې خورا مهم ستراتیژیک موقیعت لري او همدارنګه زابل ولایت د تولید لپاره په پراخه پیمانه طبیعي منابع او کافي اندازه سره خام مواد لري او دغه ولایت د طبیعي او معدني سرچینو د لحاظ د هیواد دغنی ولایاتو په کتار کې شمیرل کیږي مګر متاسفانه تر اوسه په هغه اندازه چې لازمه ده د زابل د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو د تحلیل او څیړنې په برخه کې کار ندی شوی چې تر ډیره یې لامل ناامنی او د مرکزي حکومت نه پاملرنه ده.

زابل په پراخه پیمانه معدنونه لري چې تر اوسه د یادو معدنونو په هکله هیڅ څیړنه ندی شوی او نه هم په دی برخه کې د اړونده ادارو لخوا کومه سروې ترسره شوی ده چې ددغه معدنونو ارزښت څومره دی او کولای شي چې څومره د یاد ولایت په پرمختګ او اقتصادي وده کې مرسته وکړي ددي تر څنګ زابل د طبیعي سرچینو په برخه کې د اوبو له اړخه لوی او پراخې د اوبو سرچینې لري چې کولای شي د یاد ولایت د کرهنې، مالداري په پرختیا او د برق په تولید کې اساسي رول ولوبوي، زابل دوه لوی سیندونه لري چې یوه د ارغنداب سیند دی او بل د ترنک سیند دی متاسفانه چې تر اوسه د یادو سیندونو د اوبو د ظرفیت او ارزښت په هکله کومه سروې نده ترسره شوې او نه هم په دی هکله کوم ارقام راټول شوی چې په دغه سیندونو باندې د اوبو د بندونو په جوړیدو سره به څو هکتاره ځمکه خړوبه او څو میګا واټه بریښنا به تولید شي دغه هم تر ډیره د ناامنیو، په اړونده ادارو کې د ټیټ ظرفیت او د مرکزي حکومت د کمې پاملرنې په وجه پاتې ده په عمومې ډول سره د طبعي سرچینو، معدنونو او کرهنې اومالداری لحاظه زابل یو غني ولایت دی او په دغه ټولو برخو کې په کافي اندازه سرچینې او منابع شته مګر متاسفانه چې تر اوسه په یادو برخو کې هیڅ کار ندی شوی، هغه منابع او سرچینې چې شته د هغو څخه هیڅ ګټه نده اخیستل شوې او نه هم ورته پاملرنه شوی ده دلته تر اوسه یوازې د نورو هیوادونو په منابعو او یا هم د نوور ولایتونو په تولید باندې تکیه شوې، هغو منابعو ته چې زابل او دغه سیمه یې لري په کم ارزښت کتل شوي او ګټه نده ورڅخه اخیستل شوې. زابل د صنعت او تولید په برخه کې ښه ظرفیتونه لري مګر په دی برخه کې کومه پانګونه نده شوې یاد ولایت لوی پانګوال او سوداګر لري او هغوی تر ډیره لیوالتیا لري ترڅو په مختلفو برخو کې پانګونه وکړي ترڅو د ټولنې د غوښتنو او اړتیاوو سره سم توکي تولید او په مناسب قیمت یې بازار ته وړاندې کړي مګر هغه ضروري اسانتیاوې چې باید ورته برابرشوې وای هغه امکانات په لاس کې نه لري او نه هم دولت دی برخې ته پاملرنه کړې ده لکه د صنعتي پارک جوړښت، په یاد پارک کې د لومړنیو امکاناتو او اسانتیاوو اماده کول لکه بریښنا، اوبه، د فاضلابو سیستم،پاخه سړکونه او پانګوالو ته د فابریکې او تولید کارخانې جوړښت لپاره د ځمکې ویش، د حفظ او مراقبت تاسیسات او داسې اوس چې دتاجکستان هیواد وارداتي بریښنا ددې ولایت څخه تیریږي او د یادې بریښنا مزې او پایې زابل ته رسیدلې چې ددې ولایت څخه به نورو ولایتونو ته دغه بریښنا رسول کیږي او د یادې بریښنا یوه برخه به زابل ولایت ته ورکول کیږي چې ددغې بریښنا په فعاله کیدو سره به زابلې پانګوالو ته د پانګونې یو ښه فرصت مساعد شي.

د ټولنې د هوساینې او د ولایت د پرمختګ لپاره به صنعتي او تولیدي فابریکې خورا مهم او اساسي رول ولوبوي ددې صنعتي پارک په جوړیدو او د مخکنیو ذکر شویو توکو د تولیدي فابریکو په فعاله کیدو سره به ددې ولایت زرګونو مسلکي او غیرمسلکي کسانو ته د کار زمینه برابره شي په دندو د افرادو دګمارنې له امله به په زابل کې د بیوزلې کچه ټیټه، د ګاونډیو او نورو بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیوادونو څخه به د تولیدي توکو واردات کم او په اوږده مهال کی ددی امکان شته چی دا توکی نورو هیوادونو ته صادر شي چې ورسره به د هیواد د تادیاتو بیلانس کم شي ، په دندو د افرادو د ګمارنې له امله به د ولایت په امنیت کی ښه والي راشي، کورنی او سیمه ایزه مناقشی به لږ، په مخدره توکو د روږدو کسانو تعداد به راټیټ، د ښځو اقتصادي توانمندي به زیاته شي چې د خلکو د ورځني عاید په زیاتیدو کې به مرسته وکړي او د غربت کچه به تر یو حده ټیټه شي چې ورسره به یاد ولایت په اقتصادي او ټولنیزه برخه کې پرمختګ کړي.

تقاضا :-

په افغانستان کې عموماً په څلورو برخو کې پانګونه کیږی او په یادو برخو کې پاګونی ته خورا زیاته اړتیا لیدل کیږی

۱- کانونه او هغو د را ایستولو په برخه کې پانګونه.

۲- صنعتی کارخانې لکه د بوټونو، چمپلو، پلاستیکی او چینی لوښی، پایپ جوړونه، خوراکی او غیر خوراکی توکی، مشروبات او داسې نور.

۳- برق او اوبه.

۴ – په ودانیزو برخو او د کورونو د جوړولو په برخه کې د پانګونې اړتیا او د خلګو تقاضا.

په زابل ولایت کې د دغه پورته ذکر شویو برخو څخه په یوه برخه کې هم پانګونه نده شوی او دلته اړتیا او دخلګو غوښتنه ده چې په دغه لاندې برخو کې پانګونه وشي.

1 - **ودانیز مواد:** لکه د کچ، رنګ، خښتې، سیخ ګول، ګاډر، کاشي، سیمنټ، ریګ، ودانیزی او د کورونو زینتی ډبرې د ولایت په کچه تر ۲۰۰ زیاتي لویې او کوچنې ودانیزی پروژې چې ددولت ، موسساتو او نورو برنامو له لوری تطبیق کیږی پرته له ریګ او ډبرې نور هیڅ ساختمانی مواد په زابل کی نه پیداکیږی نو په دی اساس په زابل کی ددغو توکو د تولید لپاره کافی تقاضا او تش مارکیټ شتون لری که په دغه برخو کې پانګونه وشي د یو طرفه به یاد ولایت د ساختمانی موادو د اړخه د خلګو تقاضا پوره کړی او د بله طرفه به یاد مواد په ښه کیفیت او مناسب قیمت په خپل وخت سره د غوښتونکو په واک کې ورکړل شی چې له یوی خوا به د خلګو غوښتنو ته ځواب وویل شی او بل به خلګو ته د کار زمینه برابره شي، همدارنګه به یو څه اندازه عواید دولت ته په لاس ورشي چې دغه ټول د فقر د سحطې په ټیټولو، د کاری فرصتونو په پیداکولو، د اقتصاد په وده او د هیواد په پرمختګ کې ډیره مهم او ارزښت لرونکی رول لری.

۲- **زیربنا او کور جوړونه**:

د نورو کلونو په نسبت په زابل کی د ښارنشینه یعنی ښار کی د اوسیدو کچه زیاته ده ډیری خلګ غواړی چې په ښار کې ژوند وکړی او دلته کاروبار پیل کړی ددی ترڅنګ یو زیات شمیر خلګ چې د ګاونډیو هیوادونو څخه راستانه شوی او د زابل په مرکز قلات کی میشت شویدی او د ډیر شمیر ګډوالو اقتصادي وضیعت نسبتآ ښه دی او غواړی چې په مرکز قلات کی زیربناوی جوړوی او یا هم کورونو او د کاروبار لپاره لویو مارکیټونو او دوکانو ته اړتیا لری چې د رهایشی ښارګوټو، پلازا، مارکیټونو په برخه د پانګونې ډیر پراخ فرصتونه شته، دخلګو د غوښتنې په اندازه پاخه او اساسی کورونه شته او نه هم سوداګریز مارکیټونه شته په دی برخه کې د پانګونې په کولو سره به خلکو ته د کار زمینه پیداشی اوهم به پانګوال خپله سرمایه په کار واچوی او ګټه به تر لاسه کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- خوراکی او غیر خوراکی توکی، دوا او درمل:

په زابل ولایت کې تر اوسه د خوراکي توکو په برخه کې په کمه اندازه پانګونه شوی، ډیری خوراکي او غیر خوراکي توکې د نورو ولایتونو څخه واردیږی، دلته یادو توکو ته تقاضا لوړه ده که په دغه برخه کې په لږ اندازه سره پانګونه وشی نو د خلګو غوښتونو ته تر یو حده ځواب ویلی شی او د کاری زمینی په برابرولو کې هم مرسته کولی شی.

همدارنګه زابل ته ټول زینتی توکې د نورو هیوادو او ګاونډیو ولایاتو څخه راوړل کیږی که هغه د پوښاک جامی دی یا بوټونه او څپلی وی او یاد هم د کورونو نور د ضرورت توکی دی لکه لوښی، پلاستیکی خریطی او داسی نور... که په یادو برخو کې په ابتدایی توګه هم پانګونه وشی تر یو حده د خلګو غوښتونو ته ځواب ویلی شی.

ددی ترڅنګ په یاد ولایت کې ټوله استعمالیدونکی دوا، درمل که انسانی ده یا حیوانی او یا هم نباتی ټوله د نورو هیوادونو څخه واردیږی په دی برخه کې د پانګونی ښه او پراخ فرصتونه شته چې کولای شی یاد ولایت ته پرمختګ ورکړی او اقتصاد یی ورسره وغوړیږی.

خدمات :

په زابل کی د خدماتو په برخه کی د پانګونی کافی فرصتونه او ظرفیتونه شتون لری خو بدبختانه پدی برخه کی هیڅ پانګونه نده شوی په ټولو برخو کی لکه انترنیت او مخابراتی خدمات لوژستیکی خدمات ، د زراعتی محصولاتو بسته بندی ، د رستورانت او هوټل خدمات ، ترانسپورتی او سیاحتی خدمات او داسی نور. د خدماتو د وړاندی کولو کیفیت ډیر ټیټ او خلک تری رضایت نه لری.

پوهنه او لوړی زده کړی:

په زابل ولایت کې اوس یوازی څلور خصوصی ابتداییه او متوسطه ښوونځي فعاله شوی، د لوړو زده کړو کوم خصوصی پوهنتون او یا هم انستیتوت شتون نه لری تر څو هغه ځوانان چې دولتی پوهنتون ته نشی بریالی کیدلی او یا هم د کورنیو ستونزو له امله نشی کولای د لوړو زده کړو لپاره نورو ولایاتو ته ولاړشی زده کړی پکی وکړی که د پوهنی او لوړو زده کړو په برخه کې پانګونه وشی او یاد ښوونیز مرکزونه په ښه او لوړ کیفیت سره خدمات وړاندی کړی نو ډیری ځوانان به ورته ورشی او خپلی زده کړی به پکی وکړی.

مخابراتی او انټرنیتی خدمات :

په زابل ولایت کی د Wi-Fi او کیبل انټرنیتی خدمات یوازی په مرکز قلات کی د یو شمیر دولتی ادارو پوری محدود دی کورنی شرکتونه، موسسات او نوری اداری د خصوصی انټرنیټ Wi-Fi خدماتو څخه استفاده نه کوی او نه هم په دی برخه کی خصوصی شرکتونه شته چی په کورنیو ، ادارو او مارکیټونو ته انټرنیټ ورکړی، د زابل په ډیرو لریو پرتو ولسوالیو کی لکه میزانه، ارغنداب، دایچوپان، اطغر ، شملزایی ، نوبهار کاکړ ولسوالیو کی مخابراتی خدمات صفر دی یوازی د لویو غرونو او تپو په څوکو کی مخابراتی خدمات کار کوی نو په دی اساس په دغو ولسوالیو کی مخابراتی خدماتو ته لاسرسی، د مخابراتی خدماتو نه استفاده او همدارنګه د انترنیت استعمال ډیرکم دی که موجوده مخابراتی شبکې دغو ولسوالیو ته خپل خدمات و غځوی هم به خلک مخابراتی خدماتو ته لاسرسی وموهی، د ۱۰ فیصده مالیی له لاری به د دولت عواید زیات شی مخابراتی شبکی به مفاد تر لاسه کړی په ولسوالیو کی به د اداری خدماتو کیفیت ښه شی، د مکاتبو ، هدایاتو ، احکامو لیږد به په الکترونیکی بڼه هم ترسره شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل د زراعتی محصولاتو ظرفیت:

زابل د موقیعت له لحاظه د هیواد شمالی، مرکزی او ختیځې سیمې د هیواد د لویدیځو او سهیلې سیمو سره وصلوي همدارنګه د زابل ولایت د شملزایی په ولسوالی کې 64کیلومتره ګډه پوله د پاکستان هیواد سره لری ددې موقیعت له امله د شملزایی ګمرک دځانګړې اقتصادی ارزښت لرونکی دی.

زابل هم په نسبی توګه د هیواد د زراعتی ولایتونو له جملې څخه دی چې ۲۱۱۴۵۷ هکتاره زراعتی ځمکې لری چې 6200 هکتاره آبی ځمکې، 9000 هکتاره للمي ځمکې، 2900 هکتاره میوره لرونکې ونې،2000 هکتاره ځنګلات تشکیلوی او پاتې نوریې هم تاکستانونه، وچې ځمکې د اوبو او واورو تر پوښښ لاندې سیمې تشکیلوی.

ددې ولایت ډیری ولسوالی مناسبه آب وهوا(اقلیم)، په کافی اندازه اوبه او حاصلخیزې ځمکې لری چې دمختلفو زراعتی محصولاتو، میوه لرونکو ونو او حیواناتو درروزنې لپاره مناسب دی چې د غذایی خوندیتوب،کاری بوختیا(اشتغال زایی) ، دفقر کموالی او دخلکو د ژوند دسطحې په ښه کولو کې مهم رول لری. د ۲۰۱٦-۲۰۱۷ کال دافغانستان دخلکو دژوند د وضیعت د سروی د ارقامو په اساس د زابل ولایت د 80-85 سلنه کاری ځواک د کرهنې په سکتور کې په کار بوخت دی له دی امله زابل ولایت یو مهم زراعتی، ترانزیتی او سوداګریز ولایت دی همدارنګه د زراعت او کرهنې په برخه کې مهم رول لوبوي.

د زابل ولایت په سیمه ایزه او ملی کچه سوداګر لری چې په وارداتو او صادراتو او همدارنګه په کندهار او هرات کې لویی فابریکې لری چې دا پخپله د خصوصی سکتور د ودې لپاره یو مهم مزیت دی که په دې ولایت کې ورته د سرمایه ګذاری فرصتونه برابر شی په دې ولایت کې به لویی د پروسس، تولید، بسته بندی او خدماتو فابریکې جوړې کړی.

د زابل ولایت کرهنیزه ځمکه د ولسوالیو په تفکیک سره :

شماره	د ځای نوم	د ځمکی ډول	د کرنی موسومونه	سیمه په هکتار	سلنه
۱	مرکز قلات	زراعتی	پسرلنی	۱۲۸۵۲	
۲	شاجوی	زراعتی	//	۸۸۹۲	
۳	شهر صفا	زراعتی	//	۹۰۰۰	
۴	شنکی	زراعتی	//	۳۵۹۰	
۵	سیوری	زراعتی	//	۲۵۸۱	
٦	ارغنداب	زراعتی	//	۵۲٦۰	
۷	نوبهار	زراعتی	//	۲۹۷۰	
۸	شملزایی	زراعتی	//	۳۱۵۰	
۹	اطغر	زراعتی	//	۳۱۹۲	
۱۰	کاکړان(خاک افغان)	زراعتی	//	۳۲۰۰	
۱۱	میزانه	زراعتی	//	۳۹۸۱	
ټولټال				٦۲۰۰۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

خروبېي کرهنيزي ځمکې(خروبېي، للمي)او ظرفيت د هکتار پر بنسټ:

شماره	د ځمکې ډول	سيمه په هکتار	سلنه
۱	د کرهني وړ ځمکي عمومي ساحه	۰	
۲	د کرهني وړ ځمکه (ابی ځمکه)	٦٢۰۰۰	
۳	دځرڅايونواوچمن زارونوځمکه	۵۰۰۰	
۴	تاکستانونه	۱۵۰۲۵	
۵	د ميوه دارو باغونه	۲۹۰۰۰	
٦	طبيعی ځنګلونه	۲۰۰۰	
۷	للمی	۹۰۰۰۰	
۸	غير کرنيزه ځمکه	۸۴۳۲	
۹	د سيندونو غاړې	۰	
ټولټال		۲۱۱۴۵۷	

د زابل ولايت د مهمو زراعتی محصولاتو پيژندنه او ظرفيت:

بادام:

د زابل د اوبو او هوا (اقليم) سره د بادامو توافق دا محصول د زراعت په برخه کې يو استراتيژيک نبات جوړ کړی چې دعوايد په رامنځته کولو، اشتغال، اقتصادي ودې او دفقر دکچې په کمولو کې مهم رول لري.

دموجوده معلوماتو پر اساس چې دزراعت او مالداری رياست، معتبرو انترنيتي سايټونو او ددې ولايت د اوسيدونکو څخه ترلاسه شوی دی ددې ولايت زياتره برخه د بادامو په کښت پوښل شوی ده چې شاوخوا 12000 هکتاره ځمکه يې پوښلې ده چې په کلنی توګه 24888 ټنه حاصلات په لاس ترې را ځي.

په دې اساس د بادامو دحاصلاتو د ښه والی لپاره هڅې کيږي تر څو د دهقانانو د ژوند وضيعت، اسباب او وسايل، دمناسب چاپيريال برابرول،او دملاتړ او هڅوني کچې ته ښه والی ور وبخښل شی تر څو د کميت او کيفيت له لحاظه د بادامو په حاصلاتو کې ښه والی رشی.

د زابل ولايت د موجوده زراعتی محصولاتو دښې استفادې او دخلکو د زراعتی عوايدو د زياتوالی لپاره زابل ولايت د بادامو د پروسس کارخانه چې د ۳ متريک ټن ورځنی ظرفيت سره چې د بادامو د حاصلاتو په زياتوالی کې به رغنده رول ولری ضرورت لری ددهقانانو دعوايدو د زياتوالی نه علاوه به په کافی اندازی کاری فرصتونه د نارينه او ښځينه وو لپاره ايجاد کړی چې ممکن شاوخوا 53000 کسانو ته دکار زمينه برابره کړي او د بادامو محصولاتو د بازارموندنې لپاره د نمايشګاوو تر سره کول، معياری پلور د مرکزونو جوړول، د مشتريانو د جذب لپاره د ولاياتو ترمنځ د سوداګريزو اړيکو رامنځته کول او دبادامو دمحصولاتو د زياتوالی لپاره دزياتي پانګوني د جذب زمينه برابرول اړين دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل ولایت د میوه لرونکو ونو باغونه په سنتي بڼه جوړ شوي په اوسطه توګه یو باغ د ۸۰-۱۰۰ ونو د ۵/۴ متره فاصله کې لري د زراعت ریاست د معلوماتو په اساس که ددې ولایت د باغداری سیستم حمایت شي او حاصلات یې و پیرل شي ددې امکان لري چې د بادامو د حاصلاتو د پلور څخه ترلاسه شوی عواید د ولایت د پراختیا، امنیت، د بیوزلی کمولو او کار پیداکونه کې به ډیراغیزمن تمام شي.

په زابل کې له ۸ نوعو څخه ډیر بادام حاصلیږي چې مشهوری نوعې یې ننپریل، کارمل، عبدالواحدی کاغذی، عبدالواحدی سنګګ، کف مال محلی اول، کف مال محلی دوم او محلی سنګګ دی چې قیمت ترینه یې ستاربایی کاغذی او پسته یې او ارزان ترینه یې محلی سنګګ دی.

کلنی د تولید ظرفیت:

د زابل شاوخوا 12000 هکتاره ځمکه د بادامو په کښت پوښل شوې ده چې د زراعت ریاست د معلوماتو په اساس د کلنیو حاصلاتو منځنی مقدار یې 24888 ټنه ښوودل شی او په روان 1399 ه ش کال کې د یوټن محلی سنګګ(کټې) بادامو قیمت 80000 افغاني دی چې په کلنی توګه 1،943،040،000 افغاني عواید د بادامو له پلور څخه په لاس راځي چې متاسفانه دغه مبلغ دنورو ولایاتو په عوایدو کې حساب کیږي او په ډیره کمه اندازه د مزد په ډول پیسې ددې ولایت د وګړو جیبونو ته رسیږي.

ددې نبات د پروسس، ساتنې، بسته بندی، قوریه داری، بازار موندنې او پلور په برخه کې هیڅ نوعه اساسی اقدامات نه دی ترسره شوی او تر اوسه د بادامو کرل، ساتنه ، دحاصلاتو را جمع کول او پلورل په سنتی شکل ترسره کیږي.

2. انځیر:

انځیر هم ددې ولایت د مهمو زراعتی محصولاتو څخه شمیرل کیږي ددې ولایت په شاه جوی، میزانه او شهرصفا ولسوالیو کې خلګ د انځیرو په باغداری بوخت دي، د زراعت او مالداری ریاست د ارقامو په اساس ددې ولایت (۲۰۰) هکتاره ځمکه انځیرو پوښلې ده چې په کلنی توګه ورڅخه (۲۸۰۵۳) تنه عواید په لاس را خي.

په زابل کې دري (۳) ډوله انځیر شته چې عبارت دي له:سپین کاغذي انځر، تور انځر اوسره انځر.

په ۱۳۹۹ ه ش کال کې د یو کندهاري من چې د 4.375 کیلو ګرام سره برابر دی ټیټ ترینه قیمت 300 افغانۍ، د منځنی کیفیت لرونکو انځیرو من 1100 افغانۍ او د عالی ترینه انځیرو قیمت 2050 افغانۍ دی په دې ډول محاسبې سره د یو کندهاری من منځنی قیمت 1150 افغانۍ کیږي او دیو ټن قیمت 262857 افغاني کیږي په دې ډول د 28053 ټنو څخه په کلنی توګه 7،373،931،428 افغانۍ عواید ترلاسه کیږي.

متاسفانه د انځیرو د خوندي ساتلو، بسته بندی د مواصلاتي لارو د خراب وضیعت او پروسس د مراکزو د نشتون له امله یواځې د انځیرو د پلور له لاری یوه کمه اندازه عواید د زابل دهقانانو او سوداګرو ته په لاس ورځې په دې بنا د زابل ولایت د انځیرو د حاصلاتو د زیاتوالی لپاره هڅې کیږي چې ددهقانانو د ژوند وضیعت ښه شی، د انځیرو د باغداری، پروسس او ساتلو لپاره اسباب او وسایل، د مناسب چاپیریال برابرول او د انځیرو دمحصولاتو نه ملاتړ او تشویق ته بهبود ورکول ترڅو د کمیت او کیفیت له لحاظه د انځیرو په حاصلاتو کې مثبت تغیرات رامنځته شي .

په ضمن کې د خصوصی پانګونې د فرصت برابرولو په صورت کې د انځیرو حاصلات کولای شی د محصولاتو د پروسس له لارې (ارزش زنجیره)د محصولات په ارزښت کې د زیاتوالی له طریقه یو زیات شمیر خلکو ته دکار برابر زمینه برابره کړی ځکه انځیر کولای شی په عادي شکل، د مربا او وچو انځیرو په ډول په فروش ورسیږي.

د زراعتی محصولاتو د اغیزمنې استفادې په موخه باید په زابل ولایت کې د زراعتی محصولاتو د پروسس فابریکې جوړې شی چې هم دزراعتي محصولاتو په زیاتوالی کې رغنده رول ولری او هم په کافی اندازه کاری فرصتونه رامنځته کړی، د انځیرو د محصولاتو د بازارموندنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره باید د انځیرو نندارتونونه جوړ شي او همدارنګه د پلور د مرکزونو جوړېدل او دولایاتو ترمنځ د مشتریانو د جذب په منظورد د سوداګریزو اړیکو پراختیا په نظر کې ونیول شي.

3. انګور:

د زابل د اقلیم سره دانګورو دتوافق له امله انګور د زراعت په سکتور کې دوهم استراتیژیک نبات دی چې د عوایدو په رامنځته کولو، کاری بوختیا، اقتصادی ودې او دفقر دکچې په کمولو کې مهم رول لری .

په زابل ولایت کې دوولس (۱۲) ډوله انګور مروج دي چې عبارت دي له: (ګردګ، سندوخاني، آئیته، توریان، شیخ علي، سرکشمش، قلمک ،سره سابي ،ټانډیان ،خیر رحمان ،لعل او روچه) چې له یادو انګورو څخه په تازه او وچ شکل (کشمش/وڅکي) ګټه اخیستل کېږي د زابل ولایت څخه هر کال په اوسط ډول ۵۰٦۳۴ ټنه انګور دافغانستان نورو ولایتونو د ښلګي په توګه:غزني،کابل،کندهار او ان بهرنیو هېوادونو ته صادرېږي؛ خو له بده مرغه چې تر اوسه پورې په زابل ولایت کې د یادو محصولاتو لپاره معیاري مارکیټ نشته نو له همدې امله په ډېره کمه بیه هم پلورل کېږي چې دغې چارې که له یوې خوا د دهقانانو په اقتصادي وضعیت منفي اغېزه کړې نو له بلې خوا یې د یاد ولایت عایداتي کچه هم راټیټه کړې ده.

دهغه معلوماتو په اساس چې د زراعت او مالداری ریاست، معتبرو انترنیتي سایټونو او ددې ولایت له خلکو نه ترلاسه شوی ددې ولایت زیاته برخه دانګورو باغونو پوښلې ده چې (15000) هکتاره ځمکه یی احتوا کړې ده او په کلنی توګه 62500 ټنه حاصل ورکوي چې 15625 ټنه کشمش ترې جوړیږي په اوسط ډول د یو ټن کشمشو قیمت (160000) افغانی دی په دې حساب په کلنی توګه (2،500،000،000) عواید دانګورو د پلور له طریقه لاسته راځي. د انګورو دحاصلاتو د ښه والی په منظور هڅې کیږي ترڅو ددهقانانو دژوند وضیعت ښه شی، هغوی ته د نوی عصر او ټیکنالوژۍ سره سم کرهنیز وسایل او ماشین الات اماده شی او همدارنګه زراعت په ډګر کې بلخصوص د انګورو په برخه کې بزګران د نویو علمی او تخنیکی چاپیریال بلد کړی او په دی برخه کې د هغوی د پوهی سطحه لوړه کړی ددی سره په څنګ کې دانګورو دحاصلاتو د حمایت او هڅوني کچې ته بهبود وربښل شی ترڅو دکمیت او کیفیت له لحاظه د انګورو حاصلات ښه شی.

په ضمن کې د خصوصی سکتور د پانګوني او علاقمندی په صورت کې د انګورو محصولاتو ته په اسانی سره زنجیره یی ارزش ورکولای شو یعنی انګور په جوسو، کشمشو او داسی نورو حلالو تولیداتو بدلولی او خرڅولی شو چې په دې کار سره به یو زیات شمیر خلکوته دکار زمینه برابره شی.

دانګورو د محصولاتو دښې استفادې او د زراعتی عوایدو دزیاتوالی لپاره باید په زابل کې د انګورو د پروسس کارخانه چې په ورځ کې د (۳) متریک ټن انګورو د پروسس او بسته بندی ظرفیت ولری جوړه شی په دې سره به نه یواځې د انګورو زراعتي محصولات زیات شی بلکې شاوخوا (۵۳۰۰۰) کسانو ته به دکار زمینه هم برابره شی او په ضمن کې د انګورو د حاصلاتو دبازارموندې لپاره باید نمایشګاه ، د پلور د مرکزونو جوړول، دمشتریانو دجذب لپاره د ولایاتو ترمنځ د سوداګریزو اړیکو رامنځته کول په نظر کې ونیول شی.

4. پسته:

د زابل په نوبهار، سیوری، شنکی او ارغنداب ولسوالیو کې د پستې نیالګیو ښه نتیجه ورکړې ده چې د زابل د وچې میوې د سوداګرو په وینا ددې ولسوالیو څخه په منځنی توګه د کال 6000 ټنه پسته بازار ته د پلور لپاره راځي، په منځنی ډول د یو کابلی من پستې قیمت 3500 افغانی او په ترتیب د یو ټن قیمت 500150 افغانی کیږي چې د 6000 ټنو مجموعی قیمت دری ملیارده 3000000000 کیږي.

5. انار

انار د زابل ولایت یو د مهمو زراعتی او کرهنیزو محصولاتو څخه شمیرل کیږی چې ددی ولایت په میزانه، شهرصفا او شینکی ولسوالیو کې د انارو روزنه کیږی او حاصل ورڅخه ترلاسه کیږی.

زابل ولایت کې دوه ډوله انار مروج دي، چې عبارت دي له :کاټي او کاغذی انارو څخه، له یادو انارو څخه په تازه شکل او دمشروباتو په جوړولوکې ګټه اخیستلی کېږي د هغو معلوماتو پربنسټ چې د زراعت ریاست او انټرنیټی سایټونو څخه تر لاسه شوی ددی ولایت په یادو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسواليو کې د (500) هکتاره ځمکه د انارو د ونو په واسطه پوښل شوی ده چې په اوسط ډول سره په کال کې (7000) ټنه انار ورڅخه ترلاسه کیږی، دیو ټن انارو اوسط قیمت 28570 افغاني کیږي په اوسط ډول په کال کې د (200) میلیونه افغانیو په اندازه عواید ورڅخه ترلاسه کیږی چې دغه ددی ولایت لپاره د انارو د محصول څخه یو لوی ترلاسه کیدونکی رقم دی، که څه هم اوس ددی زابل انار په مستقیم ډول د کندهار ولایت په نامه د هیواد څخه بهر ته صادریږی که چیرته ددی ولایت د انارو د حاصلاتو د کیفیت او کمیت د حالت د ښوونې او لوړولو لپاره د اسبابو، وسایلو او بزګرانو د وضعیت لوړولو لپاره پروګرامونه جوړ او د بزګرانو د تشویق او محصولاتو لپاره مناسب بازار برابر شي او ددی سره په خوا کې خصوصی سکتور د انارو په برخه پانګونی تشویق کړل شی او هغوی په دی برخه کې پانګونه وکړی نو کولای شو چې ددغه محصول څخه د یو بهترین محصلاتی ځنځیر په توګه د هیواد په سطحه خلکو ته د کار د زمینې برابرولو په توګه ګټه واخلو او ددی لاری ډیرو خلګو ته د کار زمینه مساعده کړو.

ددی لپاره چې د زابل ولایت د انارو د محصول څخه ښه او پرځای ګټه واخیستل شي او دغه محصول نور هم پراخ شی او د بزګرانو د عوایدو د زیاتیدو سبب شی نو باید دلته د انارو د پروسس او بسته بندی یوه فابریکه جوړه شی چې حداقل په یوه ورځ کې د (10)متریک ټنه انارو د پروسس او بسته بنید ظرفیت ولری چې په دی سره کولای شو ډیرو نارینه او ښځینه وو ته د کار زمینه برابره کړو دغه چاره به چې لږ تر لږه (۵۰۰۰۰)کسانو ته کار پیداکړی.

د زراعتی محصولاتو لپاره د بازار تحلیل:

د زابل ولایت په یوه ستراتیژیکه سیمه او لویه ټرانزیتي لاره د کابل - کندهار په عمومی شهرا موقعیت لري چې دهیواد سهیل ، لویدیز او سهیل لویدیز ولایتونه د مرکزی، شمالی او ختیځو ولایتونو سره نښلوي.

د ولایت ستراتیژیک موقعیت ته په پام کې نیولو سره زابل خپل زراعتي محصولات د هیواد هر ولایت ته استولی شی او همدارنګه د افغانستان د نورو مرکز ولایتونو ډیري وچې او تازه میوې ګاونډي هیواد پاکستان ته ددی ولایت د شملزو ګمرک د لاری چې ددی ولسوالی په ځنځیر سیمه کې پروت ده او د پاکستان هیواد سره ګډ سرحد او رسمي ګمرک لري ددی لاری به په اسانۍ سره د زراعتی محصولات پاکستان ته چې د افغانستان د وچو او تازه میوو لپاره بهترینه مارکیټ دی دی صادر شی.

په لومړي سرکې د زابل زراعتی محصولاتو ته پاملرنه او بازارموندنه به د دې ولایت خلکو ته د کار او ژوند چاپیریال برابر کړي او پانګوونه به راجلب کړي او لدی سره په څنګ کې به د نورو ولایتونو سره هم سوداګریزې اړیکې پراخه کړي.

د پانګوونې د اړو چمتو کولو په صورت کې (د صنعتي پارکونو رامینځته کول، د پروسس او بسته بندی مرکزونه را منځته کول ، د پلور مرکزونه رامینځته کول، د سوداګرو او بزګرانو لپاره د پور اسانتیاوې چمتو کول، کاري چاپیریال رامینځته کول او د خلکو د پیرلو ځواک ښه کول) دغه محصولات به نه یوازی ددې ولایت نور اقتصادي پوتانشیل له بحران څخه راوباسي او ددی سره په څنګ کې به یو رغنده اقتصادي تحریک هم ولري.

د زابل بزګران او باغوانان خپل محصولات په خورا سختی سره راټولوي، سیمه ایز سوداګر دغه محصولات د اسانه پلور لپاره په سیمه ایزو کورونو او ګدامونو کې ساتي ځکه چې د امنیتی ګواښونو، جنګونو او د سړکونو او لارو د خرابوالی له مله باغونو او کروند ګرو ته لاسرسی ستونزمن ده له همدې امله ځایی سوداګر د څنډ سره د بزګرانو څخه بادام اخلي او د ولسوالی مرکزونو ته یې لیږدوي او بیا یې د قلات د لاریو پواسطه راوړل کیږی او بیا په کندهار او کابل کې د ملی سوداګرو لخوا پیرل کیږي.

په محلی کچه په زابل ولایت د وچې او لندی میوی د استعمال او ګټه اخیستنی کچه د خلکو په پیرودلو او کارولو پورې اړه لري چې دخلکو د عاید اندازی او د زراعتی محصولاتو نرخ ته په کتو سره یی دلته ګټه اخستنی اندازه ټیټه ده.

د بانکونو او مالي نهادونو څخه د پور اخیستنی او ترلاسه کولو اسانتیاوی کولی شي د پلور، پلور کیفیت او بسته کولو کچې ته وده ورکړي مګر بدبختانه دا اسانتیا په زابل ولایت کې د سوداګرو لپاره شتون نلري او نشي کولی فرعي پورونه وکاروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه ګیری:

په زابل ولایت کې د ډیری خلکو اقتصاد او د ژوند دوره پدې پورې اړه لري چې ځنګه هغوی خپله کرهنه او مالداري کاروی او هره کورنۍ له نارینه ځخه تر میرمنو پورې په کرهنه او مالدارۍ بوخته ده نو د دې سکتور فعالول به نه یوازې د ملي او محلي عاید کچه لوړه کړي بلکه دا ځمکه به هیر شوی ستراتیږیوم را ژوندی او ټولنه به صحي کړي.

د ګاونډیو ولایتونو په پرتله پدې ولایت کې پراخی سیمې د بادامو، انځیرو او انګورو د پواسطه پوښل شوی چې د دولت خزانې کې زیرمه کیدی شي که چیرې د عاید مرکزي کولو ته پاملرنه وشي او په ورته وخت کې د دې ولایت خلکو لپاره کاري شرایط چمتو شي.

په اوسني وخت د زابل د ۵ مهمو زراعتي محصولاتو د پلور ځخه د ټولو ستونزو سره سره په کال کې 15 ملیارده افغانۍ عواید ترلاسه کیږي او تر هر سکتور زیات په دې سکتور کې خلکو ته د کار زمینه برابره شوې ده.

شماره	د محصول نوم	کر هنیزه سیمه په هکتار	کلني حاصل په ټن	د یو ټن محصول قیمت	ټو ټل کلنی عواید
1	بادام	12000	24888	80،000	1،943،040،000
2	انګور	15000	62500	160000	2،500،000،000
3	انځیر	28053	28053	262857	7،373،931،428
4	انار	500	7000	28570	200،000،000
5	پسته		6000	250000	3،500،000،000
ټوټل					15،016،971،428

د تازه میوو د برخی کرهنیز محصولات :

تازه میوی:

ځینی هغه مهمی تازه میوی چې ددی زابل ولایت د خلګو د اقتصادی ژوند په وده کې اساسی رول لوبولی شی او کولای شی چې ددی ولایت د خلګو بلخصوص د بزګرانو او د ټولنی د هغه طبقی چې په ټیټه سطحه کې ژوند کوی د هغوی د ژوندانه د سطحی په لوړیدو او د غربت او فقر په کمیدو کې مرسته کولا شی په اړه یی معلومات په لنډ ډول دلته وړاندی کوو.

زابل ولایت په پراخه پیمانه تازه میوی لری چې ددی ولایت د خلګو د تقاضا د پوره کیدو تر ځنګ نورو ولایاتو ته هم صادریږی، زابل یوازی دوه فصله محصولات لری چې پکی تازه میوی کیږی ددی ولایت د مشهورو میوو د جملی هغه میوی چې په پراخه پیمانه پیداکیږی، انار، زدالو، منه، ختکی، هندوانی، انګور او شفتالو دی چې ددی ولایت تر ځنګ نورو ولایاتو ته صادریږی د یادو میوو د جملی ځخه انار هغه مشهوره تازه میوه ده چې د هیواد په داخل او بهرنیو هیوادونو کې زیات شهرت لری او د نړی نورو هیوادونو ته هم صادریږی.

انار: انار هغه تازه او مشهوره میوه ده چې تر ډیره د افغانستان په کندهار او زابل ولایتونو کې حاصل ورکوی او دلته زیاته میوه تولیدوی په زابل کې اناره تر ډیره د میزانی په ولسوالی کې شته او ددی ترځنګ په ترنک او جلدک (شهرصفا) ولسوالی کې هم شته یاده میوه چې په اوسنی وخت کې د هیواد په داخل او د هیواد ځخه بهر په نورو هیوادو کې نښه او پراخ بازار لری د زابل ولایت د کرهنیزی ځمکی (500) هکتاره یی پوښلی ده او په کلنی ډول سره د (700) ټنه په شاوخوا کې حاصل ورځخه ترلاسه کیږی چې د یاد محصول په اړه پورته مفصل معلومات وړاندی شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردالو: زردالو یو د هغو زراعتي محصولاتو د جملې څخه دی چې د هیوادو په ټولو ولایاتو کې حاصل ورکوی مګر بیا هم په هغه اندازه سره د زردالو حاصلات ندی چې د ټول هیواد د وګړو تقاضا پوره کړي او د هیواد څخه بهر ته صادر شي لکه د نورو میوو په شان په زابل ولایت کې زردالو په دوه شکله سره شته یوه هغه ده چې کورنی یی د خپل ځان لپاره ونی کښینوی او د میوی څخه یی ګټه اخلی اوبل هغه دی چې د پلور لپاره کښینول کیږی او میوه یی بازار ته د پلور لپاره راوړل کیږی او په بازار کې د تازه میوی په شکل سره پلورل کیږی ددی تر څنګ وچیږی او د وچې میوی په ډول سره پلورل کیږی چې وچه میوه یی د هیواد نورو ښارونو ته د خرڅلاو لپاره وړل کیږی او تر ډیره حده ښه مارکیټ هم لری د زابل لایت د کرهنیزی ځمکه (۳۰۵۰) هکتاره ځمکه د زردالو په نهالګیو سره پوښل شوی ده چې په تخمینی ډول سره په کال کې ورڅخه د (۱۱٦۰۰) ټنه په اندازه حاصل تر لاسه کیږی چې په تخمینی شکل د زابل بزګران په کال کې د زردلو د پلور د لاری (۳۰۳۹۲۰۰۰۰) میلیونه افغانی عاید تر لاسه کوی، زردالو د زابل په ټولو ولسوالیو کې حاصل ورکوی مګر په زیاته پیمانه د شهر صفا، شاجوی او شینکی ولسوالی زردالو مرکز قلات ته د پلور لپاره راوړل کیږی.

منه: زابل کې د نورو تازه میوو تر څنګ په یخو او سړو سیمو کې منه هم ښه حاصل ورکوی او د مڼې په موسم کې تر ډیره حده د ددی ولایت د خلګو تقاضا پوره کوی. منې تر ډیره د زابل په شاجوی، دایچوپان، ارغنداب او سیوری ولسوالی کې ښه حاصل ورکوی او دیادو ولسوالیو د منو حاصلات مرکز قلات ته د پلور لپاره راوړل کیږی. په زابل کې د (٦۰) هکتاره په شاوخوا کې ځمکه د منو د ونو پواسطه پوښل شوی ده چې په کلنې ډول ورڅخه د (۱۰۰۰) ټنه په اندازه حاصلات تر لاسه کیږی چې یو ډیر ټیټ رقم دی د زابل هوا ته په کتو سره چې دلته د ډیرو سیمو آب هوا د منو د حاصل ورکولو لپاره ښه او مناسبه ده مګر دلته په کمه اندازه منو حاصلاتو ته پاملرنه شوی او همدارنګه تر ډیره حده هغه نهالګی چې ددی سیمی د آب هوا سر تطابق لری ندی روزل شوی ځکه یی حاصلات کم او لږه ځمکه د منو د ونو پواسطه پوښل شوی ده.

هندوانه او خټکی:

په زابل کې د نورو تازه میوو تر څنګ هندوانې او خټکی هم کرل کیږی او ښه حاصل ورکوی مګر په هغه اندازه ندی چې په ټولو موسمو کې ددی ولایت د خلګو تقاضا پوره کړی او نورو ولایتونو ته صادر شي چې تر ډیره یی لامل وچکالی، د ځمکو کمښت او د پراخ مارکیټ نشتون دی په زابل کې هندوانې او خټکی تر ډیره حده په مرکز قلات، سیوری او شهرصفا ولسوالیو کې کرل کیږی دغه تازه میوی ددی ولایت په شاوخوا (۱۱۵۰) هکتاره ځمکه کې کرل کیږی او په کلنې ډول سره د (۱۱۰۰۰) ټنه په اندازه حاصلات ورڅخه ترلاسه کیږی چې د یادو حاصلاتو کلنی عواید په تخمینی ډول سره (۲۷۵۱۰۰۰۰) میلیونه افغانیو په اندازه دی

د تازه میوو لپاره د بازار تحلیل:

په زابل ولایت تازه میوو ته د کار په ټولو فصلونو کې تقاضا شته او هر سړی د تازه میوی په ارزښت او ګټه پوهیږی مګر داچې دلته یوازی په یوه فصل کې هغه تازه میوی چې په زابل ولایت کې کرل کیږی او حاصل ورکوی ترلاسه کیږی چې په ډیره لږه اندازه سره ددی ولایت د خلګو تقاضا او غوښتونو ته ځواب وایی او ددی ولایت خلګ د کال په دری فصلونو کې مجبور دی چې د نورو ولایاتو او یا ګاونډیو هیوادو څخه تازه میوه وارده کړی. که چیرته د زابل خپلو میوو ته دلته ښه بازار پیدا شي او داسې طریقې و بزګرانو ته ور وښودل شي چې هغوی د لږ کرل شوی میوی څخه زیات حاصل تر لاسه کړی ددی تر څنګ د بزاګرانو د حاصلاتو لپاره یو خاص مارکیټ جوړ شي تر څو هغوی خپل حاصلات پکی خرڅ کړی ددی سره په څنګ کې د دولت لخوا هغوی سره د میوو لپاره د هیواد په داخل او د هیواد څخه بهر د مارکیټ په پیداکولو کې مرسته وشی نو دا به هغوی دی ته تشویق کړی چې ددغه میوو کرلو ته نوره هم پاملرنه زیاته کړی، دغه کار کولای شي زابل تر یو حده د تازه میوو له اړخه خپل ځان بساینې ته ورسوی او ددی ولایت اقتصاد ورسره وغوړیږی او همدارنګه د غربت د کمیدو او ژوندانه د سطحی په لوړیدو کې مرسته وکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زابل ولایت کې طبي بوټي:

په زابل ولایت کې شته طبي بوټي په لاندې ډول دي:مغلوبي ترخه، تورکی ترخه، چهارګلی، زوول، دکارګه تیکی،دچرغوببخ، دخوز ببخ، لونګ، دشپانه غړی، باتنک، خاکشیر، خوږولي، فلوس، دغره وارګر،مولایی، شنی، دغره بادام، کروړی، دغره انځر، مړوندی، وحشي زعفران، سپېرکی، بادیان او ... دغه محصولات په طبابت کې په ډیره زیاته اندازه سره استعمالیږی.

د زابل د زراعتی محصولاتو د کرنې، روزنې، ساتنې او پلور په برخه کې ستونزې:

زابل ولایت ته د نورو برخو ترڅنګ په کرهڼه کې هم د پام وړ پاملرنه نه ده شوې، ددې ولایت ټولې زراعتی چارې په دودیزه او پخوانی بڼه تر سره کیږي په دې برخه کې عمده ستونزې په لاندې ډول دي.

- د بادامو، انځیرو او انګورو باغونه په مخکینیو کلونو کې جوړ شوی دی چې نه یواځې غیر اصلاح شوی نیالګي کینول شوی دی بلکې د باغونو دیزاین غیر معیاری ده.
- زراعتی عملیات د دهقانانو له خوا په دودیزه او پخوانی شکل ترسره کیږي.
- په زابل کې د بادامو، انګورو او انځیرو د باغونو حصلات د دهقانانو، ښځو او هلکانو په واسطه په غیر فنی توګه د لاس په ذریعه راټولیږی.
- کاریګرو ته د نغده پیسو په ځای بادام، انګور او انځیر ورکول کیږي چې ډیره برخه محصولات په دې ځای کې ضایع کیږي.
- د حاصلاتو د راټولولو وروسته د محصولاتو د خوندی ساتلو او بسته بندی لپاره سهولتونه په ولایت کې نشته.
- د ولسوالیو د سړکونو خراب حالت چې له امله یی زراعتی محصولات په لوړ قیمت او ځنډ سره مرکز قلات ته رسیږي
- د اصلاح شویو نهالګیو او تخمونو نه موجودیت.
- د زراعتي اوبو غیر منظم استعمال او نه مدیریت.
- د قرضې ورکوونکي بانک نه موجودیت.
- دنباتي اوحیواني قرانطین نه شتون.
- دکرنیزو توکو دکرلو، روزنې، د آفاتو او امراضو د میخانیکي کنترول، بازارموندنې او پروسیس له اړخه د دهقانانو د پوهې دسطحې ټیټوالی.
- معیاري زراعتي درملو ته د دهقانانو نه لاسرسی.
- د باغونو د جوړولو اوتولید په برخه کې د مسلکي کسانو نه موجودیت.
- دغیرمترقبه یخ وهنې له امله دمیوه جاتو د محصولاتو زیانمن کېدل.
- د معیاري کېمیاوي کودونو نه موجودیت.
- د اوبو لګولو د عصري سیستم نه موجودیت.
- په سنتي/عنعنوي ډول دمیوه جاتو د محصولاتو راټولول.
- دمیوه جاتو د پروسیس دفابریکونه شتون.
- دمیوه جاتو او سبزیجاتو د محصولاتو د تولید ،له راټولولو نه وروسته د هغوی د ساتلو، خرخلاو، پروسیس او بسته بندۍ نه پرته مارکیټ ته عرضه کول.
- په غیرمسلکي اوناددرست ډول سره دمیوه جاتوخرڅلاو.
- مرکز ته د میوه جاتو د محصولاتو د انتقال لپاره د معیاري مواصلاتي لارو خرابوالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په زابل ولایت کې په معیاري شکل د بسته بندۍ او پروسیس لپاره دبرق نه موجودیت.
- د کرنیزو محصولاتو د مارکیت نه موجودیت.
- د زراعتي او مالداري محصولاتو د تولید د جمع بندۍ لپاره د ماشین آلاتو نه شتون.
- د مجهزو لابراتوارونو نه شتون.
- د تحقیقاتي فارم نه شتون.
- په اړونده برخه کې د په کار پوه او وړ مسلکي کسانو نه شتون.

د زراعتي محصولاتو د تولید او صادراتو د مقدار زیاتوالی لارې:

د زراعتی محصولاتو د معیاري کولو ، د حاصلاتو زیاتوالی ، د بازار رسولو پروسې ګړندۍ کول ، کیفیت ښه کول ، خلکو ته د لا زیاتو دندو رامنځته کول او د بادامو او نورو کرهنیزو محصولاتو پانګوونې او سوداګرۍ لپاره د غوره چاپیریال رامنځته کول، د محافظت په برخه کې ځینې لومړني اقدامات او د کروندګرو د ظرفیت لوړولو لپاره ځینې اړتیاوې په لاندې ډول خلاصه کیږي:

1. **داصلاح شویو نیالونو د تولید، روزنې لپاره په هره ولسوالی کې قوریې جوړول:**

   په زابل ولایت کې د قوریو جوړول د پانګونې لپاره یو ښه فرصت دی، د اصلاح شویو نیالګیو د قوریو له طریقه کولای شو د زراعتی محصولاتو کیفیت ښه شي او کمیت یې زیاتولای ومومي.

د زابل په هره ولسوالی کې باید هر کال لږ تر لږه (100000) د بادامو، انځیرو، انارو، انګور او پستی اصلاح شوی نیالګی کینول شي.

2. **د اوبو د ذخیرو جوړول:**

په وروستیو کلونو کې د وچکالی له امله د زابل په ټولو ولسوالیو کې د اوبو سطحه ډېره ټیټه شوې ده نو په دې اساس د اوبو د سطحې دلوړیدو لپاره زابل ولایت د اوبو ذخیرو ته ضرورت لری.

3. **د اوبو د کانالونو جوړول:**

زابل یو له هغه ولایتونو څخه دی چې د وچکالۍ له امله ډیر زیات اغیزمن شوی او د دې ولایت د اوبو د سطحه ټیټه شوی یا وچې شوې دي چې په اغیزمنو سیمو کې د کرهنیزو اوبو دکانالونو جوړیدو ته اړتیا ده چې له یوې خوا به خلګ وکولی شي کار پیدا او عاید ترلاسه کړي او له بلې خوا به ددې ولایت کرهنیز محصولات له لاسه نه وځي.

4. **د قطری ای آبیارۍ ترویج او عملي کول:**

د کرهنیزو محصولاتو د ساتلو او ترلاسه کولو لپاره قطری اي آبیاری د اوبو لګونې سیسټم یو له اغیزمنو سیستمونو څخه ګڼل کیږي چې په زابل ولایت کې پلي کیدی شي چې ددې ساتلو، عملی کولو او پاملرنې لپاره باید ظرفیت لوړشی ترڅو بزګران وکولی شي په سمه توګه دغه سیستم زده کړئ او ویې کاروئ.

5. **د دهقانانو لپاره د لنډ مهاله ښوونیزو ورکشافونو جوړول:**

د زابل ولایت د بزګرانو کرهنه تر ډیره حده د کرهنې د قواعدو د په پام کې نیولو پرته په دودیز ډول سره مخکی ځي او دزراعتی قواعدو پرته فعالیتونه پرمخ وړي ، کوم چې د بادامو د حاصلاتو د ښه حاصل ترلاسه کولو دمخنیوی کوی او همدارنګه د نباتاتو افاتو او ناروغیو څخه د مخنیوي لپاره هیڅ غوره لاره ورته ندہ معلومه نه لاره ددی لپاره پکار ده چې زابل د بزګرانو لپاره په څمکو کې لنډمهاله د (اوبو لګولو، کښت، د ونو ساتنه ، درملنه او سپری او حاصل) ترلاسه کولو روزنیز کورسونه ورته جوړل کړل شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زابل ولایت د مالداري محصولات:

د شته محصولاتو په اړ لنډ معلومات:

کرهڼه او مالداری د هغو تولیدی محصولاتو څخه دی چې د هیواد د اقتصاد په وده او د خلګو د ژوندانه د سطحی په لوړیدو او همدارنګه د غربت د سطحی په ټیټدو کې اساسی او بنیادی رول لری، د افغانستان د ٪۸۰ وګړی په کرهڼه او مالداری بوخت دی او ددی لاری خپل ژوند مخکی بیایی چې کرهڼه او مالداری یی د عایداتو مهمی سرچینی دي.که موږ هغه توکو ته چې زموږ بدن ورته په روزمره توګه ضرورت لری نظر وکړو زموږ د غذا اساسی برخه جوړوی چې د حیوانی محصولاتو څخه عبارت دی اوکمبود یی مختلفی ناروغی منځ ته راوړی نو په همدی اساس مالداری د انسان د ژوند د مخکی بیولو لپاره ډیره زیاته اړینه ده. زابل د افغانستان د هغو ولایاتو د جملی څخه شمیرل کیږی چې ډیر خلګ یی د مالداری او کرهڼي پواسطه خپل ژوند مخکی بیایی او په روزنه او ساتنه یی بوخت دی. د زابل په لری پرتو سیمو کې ډیری خلګ مالونه لری او په عنعنوی شکل سره یی روزلی او د محصلاتو څخه یی ګټه اخلی ددی ترڅنګ زابل یو د هغه ولایاتو د جملی څخه دی چې په لویه پیمانه دکوچیانو کورنی میشتیږی د هغه معلوماتو په اساس ترلاسه شوی د زابل په ولایت کې د کوچیانو (23000) کورنی د اوړي او ژمي په موسم کې ددی ولایت په ټولو ۱۱ ولسوالیو کې اوسیږي او په ځینو سیمو کې یواځي ژمـی تـیروي ددغه کورنیو ډیره برخه د مالداری په روزنه او ساتنه باندی بوختي دی.

په زابل کې د مالداری شته ظرفیت:

د کرنې پر سکتور سربیره د مالدارۍ سکتور هم یو له هغه مهمو سکتورنو څخه ده چې له دی لارې خلګو ته غذايي مواد برابرېږي او په عیني حال کې د باسواده او بې سواده خلکو لپاره په ښاري او کلیوالي سیمو کې د کار زمینه مساعدوي پر همدې بنسټ د کرهڼې د پراختیا ملي کرنلاره (۱۳۸۸هـ ش) او د افغانستان د ملي پراختیا ستراتیژيي(۱۳۷۷ هـ ش) په خپل وارسره د مالدارۍ د سکتور په انکشاف هم تاکید کړی ترڅو د مالدارۍ تولیدات لوړ او غذايي مصؤینت رامینځته شي.

څرنګه چې د زابل ولایت زیاتره وګړي د مالدارۍ په مختلفو برخو کې لکه د غواګانو، اوزو، پسونو او کورنیو چرګانو په ساتنه او روزنه باندی بوخت دی چې ټولو نارینه او ښځینه وو ته یې د کار زمینه برابره کړې خو بیا هم په یاد ولایت کې د مالدارۍ روزنه په عنعنوي توګه پر مخ ځي او دې مهم سکتور ته ترډم ګړی دولت او مؤسساتو کومه خاصه پاملرنه نه ده کړې.

د تخمینی ارقامو په اساس په زابل کې د (۳۸۲۰۲۷) غواګانی او غوایی، (۸۰۳۴۴) پسونه او (۵۹۲۹۳۹) وزی شته په دغو ارقامو کې د کوچیانو مالداری شامله نده یوازی ځایی خلګ په دغه اندازه سره مالداری لری او ساتنه یی کوی مګر د کوچیانو د مالدای د ارقامو په اړه تراوسه دقیق معلومات نشته چې په زابل کی میشتیدونکی کوچیان په څومره اندازه سره مالونه او پسونه لری.

علفجر او څرځایونه:

په زابل کې د حیواناتو د روزنی او ساتنی لپاره څرځایونه ډیر لږ دی او یا هم اوس لمنځه تللی دی چې دغه چاری د مالداری روزنه او ستانه تر ډیره حده پوری ټګنی کړی ده د ځینو معلوماتو په اساس د زابل (۵۰۰۰) هکتاره ځمکه د څرځایونو پوښلې ده چې د یادو څرځایونو ډیره برخه اوس د وچکالی، اوبو د کمښت او د کمی پاملرنی په وجه د لمنځته تلو د خطر سره مخامخ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مالداری د اقتصادی ارزښت تحلیل:

که چیرته موږ پورته ارقام په مجموعمی ډول سره راټول کړو نو په زابل کې په تخمینی ډول سره د مالداری شمیر (۱۷۷۸۴۱۰) کیږی چې د عاید ارزښت یی (۱۹۱۰۱۳۵۰۰۰۰) افغانی کیږی چې پدی کې د پسونو شمیر (۸۰۳۴۴۴) او د عاید ارزښت یی (۱۲۰۵۱٦٦۰۰۰۰) افغانی، د وزو شمیر (۵۹۲۹۳۹) او ورڅخه د ترلاسه کیدونکی عاید ارزښت یی (۵۹۲۹۳۹۰۰۰۰) افغانی کیږی او د غواګانو شمیر (382027) او دعاید ارزښت یی () افغانی ده چې ددغه حیواناتو څخه وړي، پوستونه، شیدی، مستی، قورت، کوچې ترلاسه کیږی چې د ورځنی ژوند چاری ورباندی مخکی بیایی دغه محصولات یو د هغو ارزښت لرونکی عایداتی سرچینو څخه دی چې تر ډیره حده د خلګو اقتصاد ورباندی ولاړ ده.

د حیواناتو د روزنی او ساتنی په په برخه کې شته ستونزی او ننګونی:

تر اوسه په زابل کې د حیواناتو روزنه او ساتنه په عنعنوی او ابتدایی شکل سره کیږی او هغه حیوانات چې ساتل کیږی او ګټه ورڅخه اخیستل کیږی اصلاح شوی نسلونه ندی هغه ستونزی چې ددی ولایت د مالداری او حیواناتو د زیاتوالی پروړاندی او د هغه څخه د تر لاسه کیدونکی عاید د ډیروالی پر وړاندی خنډ بلل کیږی په لاندی ډول سره دی.

۱ – وچکالی او د اوبو کمښت.

۲- د علفچرونو او څرځایونو لږوالی او د وچکالی په سبب د څرځایونو لمنځه تلل او همدارنګه د علفچرونو ساتنی ته جدی پاملرنه نه کول.

۳ – د حیواناتو د روغتیا لپاره په کافی اندازه د دواګانو او واکسیینونو نشتون.

۴ – حیواناتو د روزل شویو نسلونو کمښت چې ددی ولایت د آب هوا سره تطابق ولری.

۵- د حیواناتو د روغتیا ساتنی لپاره د ښه او تکړه وترنرانو کمښت او په لری پرتو سیمو کې د هغوی نشتون.

٦- د مختلفو حیوانی ناروغیو د مخنیوی لپاره د اړونده چاروا کو لخوا د وقایوی تدابیرونو نه نیول.

۷- د علوفاجاتو کمبود

۸- د حیواني متراکمه خوراکې کمبود

۹- د تولید ټیټه کچه او د نسل د اصلاح ناکافي پروګرامونه په ځانګړې توګه د مصنوعي القاح په برخه کی.

۱۰- د مالدارنو د تخنیکي پوهې د کچې ټیټوالی.

۱۱- اضطراري حالتونو ته د یو سیستم نه موجودیت.

۱۲- د تحقیقاتي او ترویجي پروګرامونو نه موجودیت.

۱۳- د حیوانی روغتیا او مالداری په برخه کې د موسساتو او برنامو نه موجودیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستی نتیجه ګیری: دا چې زابل ولایت د اقلیم او آب هوا له لحاظه د حیواناتو د روزنې او ساتنې لپاره ښه چاپیریال، پراخ او لوی ورشوګانې لرې او همدارنګه دلته په خصوصی برخه د مالونو د ساتنې روزنې او د هغو څخه د محصولاتو د ترلاسه کولو په برخه کې د پانګونې ښه فرصتونه شته او زابل د جغرافیې موقعیت لحاظ په مناسب ځای کې قرار لری نو کولای شو چې د مالداری د نسل د ساتنې، روزنې او د هغه غوښې، وړی، پوست او لبنیاتو د ترلاسته کولو او نورو ګاونډیو هیوادونو ته د هغو په صادرولو سره ددی ولایت کرهنې او مالداری برخه پراخه او د خلګو ورځنې عاید ورسره زیات او اقتصاد یې وغوړوو.

په زابل ولایت کې د حیواناتو د شته فارمونو او تولیدی ظرفیت په اړوند معلومات:

په زابل ولایت کې د غواګانو او چرګانو د تولید او نسل روزنې او محصولاتو د ترلاسه کول فارمونه شته چې معلومات یې په لاندې ډول سره وړاندې کیږی.

۱- د غواګانو فارمونه:

د غواګانو د وضعیت په اړه معلومات:

د مالداری د سکتور یو له مهمو برخو څخه د غواګانو روزنه ده، چې د زابل ولایت زیاتره وګړي په کلیو او ښاري سیمو کې وطنې او کندهاری نسل غواګانې ساتي او ډېر کم مالداران یې کنري، سیستاني او خارجي نسل غواګانې روزي.

اقلیم ته په کتو سره زابل ولایت د حیواناتو د روزنې، فارمونو د تاسیس او تولیداتو لپاره یو ښه او مناسب چاپیریال لری چې په لړه اندازه وګړی یې په فارمونو کې دتولید په برخه کې په کار بوخت دی، د زابل ولایت په مرکز قلات ښار کې د خوسکې د روزنې، ساتنې او د غواګانو څخه د لبنیاتو ترلاسه کولو او تولید لپاره (۱۰) فارمونه شتون لری چې د هغو څخه لبنیات ترلاسه کوی او وروسته دغه لبنیات په ښار کې پلوری یادو فارمونو د یو فارم ورځنې تولیدی ظرفیت (۵۰۰) لیتره ده چې د یادو فارمونو مجموعی ظرفیت (۷۵۰۰) لیتره ده، ورسره (۲۵) په شاوخوا کې کسانو ته د کار زمینه برابره شوی ده.

ددغې سیمې خلک له غواګانو څخه د غوښې، شیدو او کار لپاره ګټه اخلي او د هغوی فرعي محصولات لکه پوستکې، حیواني سرو څخه استفاده کوی او هم یې بازار ته عرضه کوي؛ د حیواني روغتیا او مالداری آمریت د معلوماتو پربنسټ په زابل ولایت کې په اټکلی توګه 64390 غواګانې شته ، چې له بده مرغه تر اوسه پورې په مرکز کلات کې یواځې ۸ شخصی فارمونه اړوند خدمات وړاندې کوي چې مجموعا ۱۰۰ غواګانې او ۵۷ خوسکیان لري.

په زابل ولایت کې د فارمونو تعداد په کلیوالي شکل د غواګانو د ساتنې تخمیني احصائیه								
شماره	ولایت	ولسوالي	تعداد	د فارمدار نوم	ولسوالي	قریه/کلی	د غواګانو تعداد	د خوسکیو تعداد
1	زابل	مرکز	5000	حاجي عنایت الله	مرکز قلات	قوماندانې مسجد	22	8
2		شهر صفاء	2000	آغا محمد		لب دریا	10	6
3		ارغنداب	8000	محمد استاد		رساله	10	8
4		شینکی	1500	عبدالستار		ولایت کوځه	10	4
5		شاجوی	13000	فیض الله		هزارې	12	8
6		نوبهار	3260	حاجي احمد خان		باباګګ	11	10
7		میزانه	7800	حاجي علي خان		خوخګره	13	6

(c) ketabton.com: The Digital Library

8		شملزی	2540	عباد علي		باباگگ	12	7
9		اتغر	2290					
10		خاک افغان	9000					
11		دایچوپان	1000					
مجموعا			64390				100	57

د غواګانو د صنعت د پرمختګ لپاره پشنهادات:

د غواګانو د نسل اصلاح:

د نسل اصلاح د غواګانو د صنعت يو له مهمو برخو څخه ده او په اوسني عصر کې د نسل د اصلاح لپاره تر ټولو ښه او منظم لار مصنوعي القاح ده،خو په زابل ولايت کې د ۱۱ اداري واحدونو لپاره يوازې يو کس د خصوصي سکتور له خوا په اړونده برخه کې دنده پر مخ وړي، چې په ټوله کې يې په نشت سره حسابولای شو نو د غواګانو د نسل د اصلاح لپاره بايد په زابل ولايت کې د کرنې وزارت، همکارو مؤسساتو او يا خصوصي سکتور لاندني ګامونه واخلي:

- په مرکز او ټولو ولسواليو کې د يو باب مجهز مصنوعي القاح سټېشن تاسيسول.
- د زابل ولايت په ټولو ولسواليو کې د مصنوعي القاح په برخه د مسلکي او نورو کسانو روزل.
- د ولايت په کچه د نايټروجن دستګاه نصبول.
- د ولايت په کچه د سپرم د راټولوونې مرکز ايجادول.
- د مصنوعي القاح د ترويج لپاره مالدارنو ته روزنيز پروګرامونه برابرول.
- بې بضاعته خلکو ته په سبسيډ توګه د ښه نسلونو توزيع کول.

د غواګانو لپاره مناسبې تغذيې ته لاسرسی:

د نسل د اصلاح څخه وروسته دوهم فکتور چې د توليد په هر اړخيزه لوړتيا کې مهم رول لري د غواګانو ښه تغذيه ده؛ چې موږ يې په اړه لاندني موارد وړانديزوو:

- د زابل ولايت د چراګاوو/څرځايونو د احياء او احداث لپاره لازمي پروژې او برنامې په پام کې نيول.
- مالدارنو ته په سبسيډي توګه د باکيفيته علوفاجاتو د تخمونو او کېمياوي کوډونو توزيع کول.
- د کرهنې وزارت او يا همکارو مؤسساتو له خوا په مرکز او ولسواليو کې د باکيفيته حيواني متراکمې خوراکې د توليد په موخه په ترويجي شکل د فيډر بانکونو تاسيسول او د فيډر بانک په جوړولو کې سبسيډ اخيستل.
- په مرکز قلات او ولسواليو کې په سبسيډي توګه د سايلج، هايلج او بيديا د جوړولو لپاره په ترويجي ډول د عصري ماشين آلاتو توزيع کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: د پسونو او اوزو د روزنې صنعت:

د زابل ولایت زیاتره اوسېدونکي په ځانګړي توګه کوچیان د پسونو او اوزو په روزنه مصروف دي، پسونه او اوزې د خلکو لپاره غوښې او شیدې برابروي او همدارنګه تقریبا په کال کې (۱۲۰۰) ټنه وړۍ او (۵) ټنه کشمیره په غیرې مسلکی توګه تولیدوي؛ د معلوماتو له مخې په زابل ولایت کې 803444 پسونه او 592939 اوزې روزلې کېږي ځرنګه چې اوسمهال په دغه سیمه کې د پسونو او اورزو د روزنې بهیر لږ ډېر ټکنی دی نو ځکه په اړونده برخه کې لاندني موارد وړاندیزوو:

د پسونو او اوزو د روزنې صنعت د پرمختګ پشنهادات:

- په زابل ولایت کې د پسونو د قرقل نسل د مروجولو لپاره د کرنې وزارت او نړیوالو مؤسساتو له خوا مالدارانو ته په سبسیډي توګه پروژې تطبیقول.
- په زابل ولایت کې د اوزو د ښه نسلونو لکه بیتل، چلي او داسې نورو د مروجولو لپاره د کرهنې وزارت او نړیوالو مؤسساتو له خوا مالدارانو ته په سبسډي توګه پروژې تطبیقول.
- د اوزو کشمیره چې د اوزو یو مهم تولید دی خو له بده مرغه چې مالداران یې په اړه بشپړ معلومات نه لري که چیرته د کرنې وزارت او نړیوال مؤسسات په اړونده برخه کې مالدارانو ته عندالموقع روزنیز ورکشاپونه دایر کړي او دا به دیوی خوا د کشمیرې د ضایعه کولو مخنیوی وکړي او همدارنګه به د مالدارانو اقتصادی ورسره ښه شي.
- د پسونو د وړیو د پروسیس، بسته بندی او د هغه لپاره د مارکېټ په برخه کې لازم پروګرامونه په لاره اچول.
- ځرنګه چې د پسونو او اوزو تغذیه له علفچرونو څخه ده نو د زابل په ولایت کې باید د علفچرونو سیمه معلومه او د هغوی د بیا احیاء او احداث لپاره لازمې پروژې پلې شي.
- د علفچرونو په هر ۱۰ کیلومتري کې د پسونو او اوزو لپاره د یوه شپول (قوتن) او یوه د اوبو ذخیره جوړول.

ګڼه	ولایت	ولسوالي	پسونه	اوزې	کتنې
1	زابل	مرکز	95040	58151	
2		شهر صفاء	67285	54300	
3		ارغنداب	58320	41800	
4		شینکی	78490	56490	
5		شاجوی	72890	58433	
6		نوبهار	78490	61382	
7		میزانه	67800	47490	
8		شملزي	71490	59310	
9		اتغر	62418	43590	
10		خاک افغان	79421	54980	
11		دایچوپان	71800	57013	
مجموعاً			803444	592939	

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج :د مرغدارۍ صنعت:

په زابل ولایت کې چرګان په عنعنوي توګه د کورنیو د غذايي مصؤنیت او مالي سرچینې لپاره په کورونو کې روزل کېږي او په ډیره کمه کچه په سوداګریزه بڼه د غوښینو چرګانو څو فارمونه جوړ شوي دي.

د چرګانو د صنعت کچه د زابل په ولایت کې د ساری امراضو د شیوع لکه نیوکاسټل، د صحي خدماتو نشتون، اصلاح شوو نسلونو نه موجودیت، د روزنې پخوانی سیستمونو، د مالي منابعو نه موجودیت، د ترویجی او آموزش پروګرامونو نه موجودیت او همدارنګه په دې برخه کې د دولت او بین المللی موسساتو لخوا په زابل ولایت کې برنامې ندی تطبیق شوی، همدارنګه د مرغدارۍ په صنعت کې خصوصی سکتور هم کمه پانګونه کړې نو ددې مشکلاتو د حل لپاره باید ۵ کلنه برنامه په نظر کې ونیول شی او په دی برخه کې لاندی فعالیتونو تر سره شی.

د مرغدارۍ صنعت د پرمختګ پشنیهادات:

- په زابل ولایت کې د چرګانو د صنعت د پرمختګ لپاره باید دولت او بین المللی موسساتو لخوا برنامه تطبیق شی.
- د خصوصی سکتور سره په سب سایډ توګه د ګوشتی، تخمی او دوه مقصده چرګانو هیچېر ی تاسیس شی.
- د خصوصی سکتور سره په سب سایډ توګه د ګوشتی، تخمی او دوه مقصد اصلاح شوو چرګانو کوچېنی، متوسط او لوی فارمونو جوړوشی.
- د عامه او خصوصی سکتور سره په مشارکت یا سب سایډ توګه د چرګانو د دانی د تولید فابریکه تاسیس کول.
- د خصوصی سکتور د تقویه په خاطر د کمو مالیو وضعه کول.
- د کورنیو چرګانو د روزنی د تقویې په خاطر ګوشتی، تخمی او دوه مقصده اصلاح شوو چرګانو توزیع سره د لمړینو وسایلو، واکسینو، ادویه جات باالخصوص هغه ښځو ته چې بی سرپرست وی.
- د کورنیو چرګانو د روزنی د تقویې په خاطر روزنیز پروګرامونو په مخ واچول شی.
- د کورنیو چرګانو د روزنی د تقویې په خاطر د کوچنو تولیدونکو نښلول له اتحادیو سره.
- د ولایت په سطح د مرغدارۍ روغتیا کمپلکس تاسیس کول.
- د چرګانو د امراضو او واکسیناسیون د تطبیق په هکله خلکو ته عامه پوهی ورکول او د چرګانو روزونکو ته د ګزارش ورکولو سیستم ښودل.

په کورني شکل د چرګانو ساتنې احصائیه				د چرګانو د فارمونو احصاییه					
شماره	ولایت	ولسوالي	طیور	د فارمدار نوم	موقعیت	تعداد	د فارم ډول	د چرګانو شمیر	د تلیفون نمبر
1	زابل	مرکز	۳۵۰۰۰	ملاعبدالله	سیور	۲ باب	ګوشتی	۱۰۰۰۰	۰۷۰۰۱۷۸۶۴۳
2		شهر صفاء	۱۵۰۰۰	احسان الله	مرکز اصغر کلی	۱ باب	ګوشتی	۵۰۰۰	۰۷۰۰۳۵۳۲۱۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

3		ارغنداب	۲۰۰۰۰	حاجي روف	مرکز قلات	۴ باب	گوشتي	١٦۰۰۰	۰۷۰۰۳۵۷۰۱۴
4		شینکي	۲۵۰۰۰	عبدالخالیق	باکرزی	۱ باب	تخمي	۵۰۰	۰۷۰۰۸۵۵۸۲۷
5		شاجوی	۳۲۰۰۰	حاجي حمید	شاجوی	۲ باب	گوشتي	۷۰۰۰	۰۷۰۰۳٦۵۵۹۹
6		نوبهار	۱۵۰۰۰	محمد غني	شاجوی	۱ باب	کوشتي	۱۲۰۰	۰۷۷٦٦۴۰۱۴۰
7		میزانه	۱۲۰۰۰	عبدالواحد	شاجوی	۱ باب	تخمي	۳۰۰	۰۷۰۲۸۲۵۱۲۸
8		شملزی	۱۳۰۰۰	محمد هارون	مرکز قلات	۱ باب	تخمي	۸۰۰	۰۷۰۵۱۴۳۲۴۹
9		اتغر	۱۰۰۰۰	محمد نبي	شاجوی	۱ باب	گوشتي	۲۰۰۰	۰۷۰۳۹۳۵۲۳۳
10		خاک افغان	۱۷۰۰۰	محمد نبي	شاجوی	۱ باب	تخمي	١٦۰۰	۰۷۷۷۵۰۸۴۱٦
11		دایچوپان	١٦۰۰۰	اختر جان	شاجوی	۲ باب	گوشتي	۵۰۰۰	۰۷۰۲۲۱۷۱۱۰
12		مجموعا	۲۱۰۰۰۰	علي خان	شاجوی	۱ باب	گوشتي	۵۰۰۰	۰۷۰۸۱۰۱۰۵۸

ذ: د کبانو د روزنې صنعت:

دماهیانو غوښه د حیواني پروټین یو ساده او اقتصادي ارزښت لرونکی ماده ده سربیره پدی تر ډیره حده په اوسنیو حیواني محصولاتو کې د پام وړ ګڼل کېږي، خو له بده مرغه چې په زابل ولایت کې د کبانو د روزنې صنعت د فارم په شکل په تخنیکي او فني بنه په صفر کې ضرب دی او حال داچې زابل ولایت د اوبو بېلابېلي سرچینې لري؛ لکه: د ترنک او جلدک سیند، ارغنداب سیند، میزانې سیند، هلال چینه، باران چینه، آبکچه چینه او تاخوم چینه، همدارنګه په زابل ولایت کې د ترویج او آبیاری د مدیریت د احصایې له مخې ۷۰۰۰ ټیوب ویل موجود دي چې د کرهنیزو ځمکو د آبیاری لپاره ترې استفاده کېږي.

د کبانو د روزنې صنعت پشنهادات:

له یادو ټولو فرصتونو څخه اړینه ګڼه چې د کبانو د روزنې د صنعت د ودې لپاره په زابل ولایت کې د دولت او بین المللي موسساتو لخوا پنځه کلنې برنامې په پام کې ونیولی شي او د کبانو د روزنې صنعت لکه د نورو صنعتونو پشان دلته هم ریواج شي:

- په زابل ولایت کې د ماهیانو د هیچرونو تاسیسول.
- په وړیا ډول د ماهیانو د کوچنیو، متوسطو او لویو فارمونو جوړول څکه چې دلته دا سکتور په صفر کې قرار لري تر څو مروج شي.
- هغه کسان چې ټیوب ویل لري هغوی ته یو حوض جوړول، د حوض وسایل، د ماهیانو چوچه په وړیا ډول ورکول.
- د عامه او خصوصي سکتور سره په مشارکت یا په سب سایډ توګه د ماهیانو د دانې د تولید فابریکه تاسیسول.
- د ماهیانو د ترویج او انکشاف لپاره روزنیز پروګرامونه دایرول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د طبیعي ماهیانو تکثیرول.
- د ولایت په سطح د ماهیانو د تشخیص لابراتور تاسیسول.

ه: د شاتو د مچیو د روزنې صنعت:

د شاتو مچېو د روزنې صنعت د مالدارۍ له هغو مهمو برخو څخه دی چې په زابل ولایت کې په غرنیو منطقو کې پرې لږ ډېر کار شوی دی مگر د فارم په شکل یې په فني او تخنیکي ډول روزنه ډېره کمه ده، چې په ۱٪ کې هم نه راځي او حال داچې د زابل ولایت زیاتره وگړي د باغدارۍ په بخش کې مصروف دي او د مچېو روزنې لپاره ډېر ښه شرایط لري نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د کرهنې وزارت او نړیوال مؤسسات په زابل ولایت کې د مچیو د روزنې د صنعت په پښو درولو لپاره په لاندنیو مواردو کې تر ممکنه کچې مرسته وکړي:

د شاتو د مچیو د روزنې صنعت د پرمختگ پشنهادات:

- هر کال ۵۰ تنه فارمدارنو او باغدارنو ته د مچېو د ۲۰ صندوقونو سره د وسایلو ته توزیع کول.
- فارمدارنو ته د شاتو د مچېو په اړه روزنیز پروگرامونه دایرول.
- فارمدارنو ته د ځوان او ښه صفات لرونکو ملکو توزیع کول.
- د شاتو د کېفیت او تحلیل لپاره د ولایت په سطح د یو باب لابراتور تاسیسول.
- د مچېو د امراضو د راپور ورکونې یو منظم مکانیزم جوړول.
- د هغو ونو او گلانو مروجول، چې د شاتو په تولید کې رول لري.

د حیواني روغتیا خدمات:

د مالدارۍ د پراختیا د سکتور یو له مهمو برخو څخه حیواني روغتیا ده او موږ ددغې چارې په مرسته د صحي او سالم تولید داسې زمینه برابرولای شو ، چې خپل حیواني محصولات بین المللي مارکېټونو ته صادر کړو،مگر د حیواني روغتیا خدمات په زابل ولایت کې په ډېره عادي توگه د خصوصي سکتور له لارې د ۱۴ وترنري ساحوي واحدونو له خوا په ۷ ولسوالیو او مرکز قلات کې کېږي او د ۳ ولسوالیو اوسیدونکي د وترنري خدماتو ته تر اوسه هم لاسرسی نه لري خو پاتې دي نه وي چې د زابل ولایت ۵ د وترنري ساحوي واحدونه تعمیر لری او د یو مجهز لابراتور، سیار حیواني کلینک او منظم مسلخ نشتون پورتنۍ ستونزه نوره هم جدي کړې، چې پر همدې بنسټ موږ د کرې وزارت او نړیوالو مؤسساتو ته لاندني موارد د یادي برخې د پراختیا او پرمختیا لپاره وړاندیزوو:

د حیوانی روغتیا په برخه کی پشنیهادات:

- د زابل ولایت لپاره د وترنری مسلکی کسانو روزل.
- په ولسوالیو کې د کلینیکونو لپاره د تعمیرونو جوړول.
- د وترنری مسلکی ډاکټرانو لپاره د وترنري کلینیکي او جراحي سامان آلاتو تهیه کول.
- د ولایت په سطح د سیارو حیواني کلینکونو تاسیسول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مجهزو حیواني لابراتوارونو تاسیسول.
- مرکز کلات کې د وترنري خدماتو کمپلکس.
- د راپور ورکونې سیستم تقویه کول .
- د عصري او ماډرن مسلخونو جوړول.
- د ساري ناروغیو لکه PPR, FMD, Anthrax, Black leg او داسې نورو لپاره په سبسیډ توګه د واکسین تطبیقول.

***مالدارنو ته د قرضو برابرول:**

څرنګه چې د زابل ولایت د جنوب غرب زون یو له هغه ولایتونو څخه دی چې زیاتره وګړي یې د مالدارۍ په برخه کې په عنعنوي ډول بوخت دي او د عصري کېدلو د منظمو سیستمونو د پلي کولو لپاره لازمه او کافي سرمایه نه لري تر څو د مالدارۍ په برخه کې سرمایه ګذاري وکړي نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د افغانستان د کرنیز بانک یوه څانګه زابل ولایت ته ورکړلې او په لاندنیو ټکو تر ممکنه کچې پانګونه وشي:

- په زابل ولایت کې د قرضو د نهادونو تاسیسول.
- مالدارنو ته د بانکونو له لارې د مالدارۍ د کوچنیو، متوسطو او لویو قرضو ورکول.
- د دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې له ۱ - ۱۰ پورې غواګانې ورکول شی.
- د دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې د پسونو او وزو له ۵ - ۵۰ پورې ورکول.
- دولت او بین المللی موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې د چرګانو، ماهیانو او شاتو مچیو کوچني، متوسط او لوی فارمونه جوړول.

***حیواني محصولاتو ته مارکېټ پیداکول:**

په زابل ولایت کې د مالدارۍ عمده تولید ات لکه غوښه، شیدې، مستې، شلومبې،کوچ، قورت، پنیر،وړۍ،کشمیره او پوستکي دی خو د یادو مهمو محصولاتو د جمع وارۍ، پروسیس او بسته بندۍ په برخه کې د دولت، موسساتو او خصوصي سکتور له خوا لازم کار نه دی شوی.

ددې لپاره چې د زابل ولایت مالداران له دې حال څخه را وباسو او تجارتي بنې ته یې واوړوه ،نو اړینه ده چې د لاندنیو چارو لپاره لنډمهاله او اوږدمهاله برنامې او پروژې په پام کې ونیسو.

- په زابل ولایت کې د لبنیاتو د مارکېټینګ لپاره د مالدارۍ او لبنیاتو د تولیدي کوپراتیفونو او اتحادیو جوړول، د شیدو دجمعوارۍ او پروسیس مراکز جوړول چې په دی برخه کې ۵ کلنې برنامې باید په پلان کې ونیولې شي.
- څرنګه چې زابل ولایت د وړیو یو ستر تولیدونکی ولایت دی، نو اړینه ده چې د وړیو د جمع اورۍ، پروسیس او مارکېټینګ لپاره د ولایت په سطحه له خصوصي سکتور سره په مشارکت یا سب سایډ توګه فابریکه جوړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خرنګه چې د زابل ولایت زیاتره وګړي د اوزو په روزنه مصروف دي او د کشمیرې په راټولولو کې مسلکي وړتیا نه لري، نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د کشمیرې د اهمیت، جمع اورې، پروسیس او بسته بندې په هکله مالدارنو ته روزنیز پروګرامونه چمتو او ورته د کشمیرې د راټولوونې وسایل توزیع شي.

د چرګانو د روزنی، غوښی او هګیو د تولید فارمونه:

په زابل ولایت کې د چرګانو د روزنې او د غوښې د تولید فارمونه په تجارتی بڼه اوس تازه شروع شوی په یاد ولایت کې د چرګانو د روزنې او د غوښې د تولید په برخه کې د کوچنیو او لویو مقیاسو په بڼه د پانګونې ښه فرصتونه شته. د کرهنې او مالدارۍ ریاست د معلوماتو په اساس په زابل کې د چرګانو د روزنې او غوښې او هګۍ د تولید ۱۵ فارمونه فعاله دی چې د ۵۰۰ څخه تر ۵۰۰۰ قطعو د تولید ظرفیت لرې ددې تر څنګ چرګانو د هګیو او غوښې د تولید کوچنی فارمونه هم شته چې عمدتآ د کور د ښځو لخوا یې روزنه کیږې او مالکانې یې ښځې دی چې په ډیره لږه اندازه د مارکیټ غوښتنه پوره کولای شی.

نتیجه ګیری:

پورته ارقامو ته په کتو او د تیرو تجربو په نظر کی نیولو سره د خوسکی او چرګانو د غوښی د تولید په برخه په یاد ولایت کې د پانګونی ډیر فرصتونه شته که چیرته په دی برخه کې د خصوصی سکتور او دولت لخوا پانګونه وشی نو کولای شو چې د یو طرفه دخلګو د عوایدو په ډیریدو کې مرسته وکړی او د بله طرفه خلګو ته د کار زمینه مساعده شی.

دزیربنا سکتور د اقتصادي او ټولنیزې پراختیای د موجوده سرچینو او پوتنشیل تحلیل:

د زیربنا په برخه کې سرمایه ګذاری په نسبی توګه اوږدمهاله او زیاتې پانګې ته اړتیا لری.

1. **د بریښنا او انرژۍ د تولید په برخه کې د پانګونې فرصتونه:**

   د اوبو څخه د ډکو سیندونو موجودیت چې د زابل ولایت څخه تیریږي یو ملی ثروت دی چې کولای شی زراعت او د انرژۍ تولید ته تحول ورکړي.

   زابل دوه لوی سیندونه لری چې د ارغنداب سیند او قلات سیند دی په دغو سیندونو د برښنا دبندونو په جوړولو او ترڅلو سره به سل زره ګونه هکتاره زراعتی ځمکې خړوبې شی او هم به د زابل د ضرورت برښنا برابره شی.

د ارغنداب په رود د اوبو دبند جوړول:

د ارغنداب په رود د اوبو دبند جوړول چې ابتدایی سروې د قلات سندیزې حوزې ریاست لخوا ترسره شوی او د تخنیکی سروې د سرته رسولو لپاره د اوبو او انرژ وزارت ته وړاندیز شوی ترڅو دتخنیک سروې لپاره ټیم را واستوی.

دارغنداب رود اعضمي دسرعت اندازه په یوه ثانیه کې 280 متر مکعب ده د ارغنداب په رود باندې د خرنې بند چې ابتدایی سروې یې دقلات سندیزې حوزې ریاست لخوا شوې ده دنوموړې څخه 40 ویالې سرچینه اخلی چې هره ویاله په یوه شپه او ورځ کې 120 جریبه ځمکه خړوبوې چې مجموعا 57600 جریبه ځمکه خړوبوې.

2. **د معدنونو داستخراج په برخه کې د سرمایه ګذاری فرصتونه:**

   د کان کیندنې فعالیت د قانونې کولو ، په دوامداره توګه د کان کیندنې چارو نظارت او کنترول ، د منرالې سرچینو تثبیت او تشخیص او د محلې پانګونې لپاره د سهولت برابرولو په موخه د زابل ولایت د کانونو اداره فعاله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زابل ولایت کې په لاندې ډول سره کانونه شتون لري خو تر اوسه پدې برخه کې کومه پانګونه نده شوې .

شمیره	د طبعي سرچیني نوم	د کان نوعیت	د کان آدرس
۱	دکندلان مس	مس	میزانه ولسوالي
۲	د کفتر غار مس	مس	میزانه ولسوالي
۳	شیله سرخ مس	مس	ارغنداب ولسوالي
	اپتو شیله المونیم	آلومینیم	ارغنداب ولسوالي
۵	ظواهر معدني سرب و جست لودین	سرب وجست	ارغنداب ولسوالي
٦	ظواهر معدني مولیبدیم کندلان	مولیبدیم	میزانه ولسوالي
۷	ظواهر معدني تنګستن میدان آهو	تنګستن	دایچوپان ولسوالي
۸	ظواهر قلعي وبریلیم میدان آهو	قع یو بریلیم	دایچوپان ولسوالي
۹	ظواهر معدني طلا کندلان	طلا	میزانه ولسوالي
۱۰	ظواهر معدني طلا لیودین	طلا	ارغنداب ولسوالي
۱۱	ظواهر معدني سرپینتین لاجر	سرپنتین	میزانه ولسوالي
۱۲	آب های منرالي باراس	معدني اوبه	دایچوپان ولسوالي
۱۳	معدن ابرک کاریز	د ابرک ډبره	دایچوپان ولسوالي
۱۴	سنګ های قیمتي بیتامور	یاقوت و زمرد	دایچوپان ولسوالي
۱۵	ظواهر معدني کرومایت الکوز	کرومایت	شهر صفا ولسوالي

د معدنون په برخه کې سرمایه ګذاری زیاتې پانګونې او تخنیکي ظرفیتونو ته ضرورت لري چې په اوسنی حالت کې دا ظرفیتونه په زابل ولایت او کلی توګه په افغانستان کې موجود نه دی په دې لحاظ د معدنونو په برخه کې باید بهرنی پانګونه جذب او د سرمایه ګذاری زمینه ورته برابره شی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

اما تر ټول مهم داده چې د کانونو او پترولیم وزرات دزابل ولایت د کانونو او معدني زیرمو سروې او د ظرفیت د تشخیص په برخه کې لازم اقدامات تر سره کړی ترڅو د وروسته ګامونه لپاره لاره هواره شی.

د زابل د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو لومړیتوب بندی:

له شکه پرته زابل ولایت یو د هغه ولایاتو څخه ده چې په اقتصادی او تولیدی برخو کې بیلابیل ظرفیتونه لری چې ددغه ظرفیتونو د اقتصادی او ټولنیز ارزښت په نظرکې نیولو سره کولای شو په دی ولایت کې د کاری فرصتونو په رامنځته کولو، د فقر او غربت د سطحي په ټیټولو او همدارنګه دزابل د اقتصادی او ټولنیز پراختیا په برخه کې مهم او اساسي نقش ولوبوی چې دغه ظرفیتونه په لاندی ډول سره لومړیتوب بندی کیږی.

۱- کرهنیز محصولات.

۲- صنعتی پارک او تولید.

۳- ګمرک، صادرات او واردات.

د لومړی، دویم او دریمم لومړیتوب لرونکو اقتصادی او تولیدی ظرفیتون تحلیل:

په لاندی ډول سره ځینی معیارونو ته اشاره کیږی چې دزابل ولایت د اقتصادی او تولیدی ظرفیتونو په تحلیل او څیړنه کې مرسته کولای شی.

د اوسنی وضعیت تحلیل (پروفایل):

۱ – **کرهنیز محصولات:** دزابل ولایت کرهنیز محصولات یو دهغه مهمو ارزښت لرونکو محصولاتو څخه دی چې ددی ولایت د خلکو اقتصادی او ټولنیز ژوند او کاروبار په رامنځته کولو او د عاید په لوړیدو کې ډیر مهم رول لری داچې زابل تر ډیره په کرهڼه ولاړ دی او ددی ولایت ٪۸۰ خلګ په زراعت او مالداری بوخت دی،ددی لاری خپل ژوند اوکاروبار مخکی بیایی، دزابل د اقلیم او آب هوا توافق دکرهنیز محصولاتو لکه بادامو،انګورو، کشمش، انځیرو،انارو او پستې سره او د اوبو د اړخه تر یو اندازی پوری د اوبو سرچینو شتون او یادو کرهنیزو محصولاتو ته نسبتاَ دکمو اوبو اړتیا نو ځکه یی دغه ولایت تر ډیره حده په کرهڼه ولاړ ده ددی ترڅنګ طبیعیی زراعتی محصولات په اوس وخت کې په نړي کې ښه مارکیټ لری او تقاضا ورته زیاته ده، همدارنګه قیمت یی ښه ارزښت یی لوړ ده، ددی ترڅنګ په لره پانګونه سره ترلاسه کیږی، هر مسلکی او غیر مسلکی بزګر یی کرلی او حاصل ورڅخه په لاس راوړلی شی نوځکه دغه محصول هغه تولیدی ظرفیت ده چې زابل ولایت یی لری چې ددی ولایت د اقتصادی ودی، کاری فرصتونو او دندو په رامنځته کولو او فقراو غربت د سطحي کمولو کې ډیره زیاته مرسته کوی.

2 - **صنعتي پارک او صنعتی تولیدات:** دا چې زابل د ټرانزیت او حمل او نقل لهاړخه خورا مهم ستراتیژیک موقعیت لری، او همدارنګه زابل ولایت د تولید لپاره په پراخه پیمانه طبیعی منابع او د تولید لپاره په کافی اندازه سره خام مواد لری او دغه ولایت یو د هیواد د طبعی او معدنی سرچینو د لحاظ د غنی ولایاتو په کتار کې راځي مګر متاسفانه تر اوسه په هغه اندازه چې لازمه ده د زابل د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د تحلیل او څیړلو په برخه کې کار ندی شوی چې تر ډیره یی لامل ناامنی، د مرکزی حکومت نه پاملرنه ده او همدارنګه تر اوسه دلته یوازی دوه تولیدی فابریکی فعاله دی، په دی برخه لږه پانګونه شوی ده او ددی ولایت ډیری خوراکی او غیر خوراکی توکي د نورو ولایاتو څخه را واردیږی او یا هم د کاونډیو هیوادونو څخه را وړل کیږی نو ځکه دلته د پانګونی او صنعتی محصولاتو د تولید په برخه کې ښه فرصت شته، ددی ترڅنګ که په دغه ولایت کې صنعتی پارک جوړ شی پانګوال به نور هم تشویق شی تر څو تولیدی فابریکی جوړی او هغه مواد تولید کړی چې تقاضا ورته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- گمرک، صادرات او واردات:

گمرکونه د هیواد د اقتصادي محاذ په توګه په اقتصادي پرمختګ کې مهم او اساسی رول لوبوي، د ټولنې د هوساینې او ساتنې تضمین کوي که چیرې یو هیواد وغواړي چې په اقتصادی، مالی او ټولنیزه برخه کې لاسته راوړنې ولرې نو باید خپل ټول سیاستونه او پروګرامونه د ګمرکونو د ارزښت او لومړیتوب په اساس سره ترتیب کړي، ګمرکونه د هیواد د تجارتي موادو په صادرولو او واردولو کې د ملا تیر حیثت لري چې د هیواد ټول تجارتي توکې د ګمرکونو د لارې یا نورو هیوادونو ته صادریږي او یا هم د نورو هیوادونو څخه هیواد ته واردیږي. ګمرک د تجارت او راکړې ورکړې په پرمختګ کې اساسی رول لری.دا چې د شملزو ولسوالي ګمرک د سپین بولدک د ګمرک په نسبت پاکستان نژدې دی او د یاد ګمرک په نسبت لږه فاصله لری، په کم وخت کې او په اسانی سره توکې پرې صادر او واردیدلی شي. که چیرته دغه ګمرک فعاله شي نو ورسره به دیو طرفه د یادو دوه هیوادو په سوداګری او راکړه ورکړه کې زیاتوالی راشي او هم به د توکو په کیفیت کې ښوالی راشي، همدارنګه به یې کیفیت کنټرول شي ددې ترڅنګ به د دولت په عوایدو کې زیاتوالی راشي او د غیر قانونی او توکو د حمل او نقل مخنیوی به وشي. دا چې په دغه لویه لار پراخ بازارونه شته لوی نفوس پرې پروت دی نو ددې ګمرک په فعاله کیدو سره به دیو طرفه د زابل د وچې او لمدې میوی صادرات پاکستان هیواد ته پخپل وخت او کم مصرف سره ورسیږي، د بله طرفه به ددې لارې خلګو ته په لویه پیمانه ګټه ورسیږي او کاروبار به ورسره غوړیږي همدارنګه خلګو ته به نوی دندی پیدا او د بیکاری سطحه به ټیټه او د سرې سر عاید کې به زیاتوالی راشي چې دغه کړنه د زابل د اقتصادی او ټولنیزی پراختیا په انکشاف کې مهم او اساسی رول درلودلی شي.

د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د اغیزمنتوب د تحلیل ارزیابی:

۱- کرهنیز محصولات: زابل ولایت یو د هغه ولایاتو د جملې څخه ده چې په پراخه پیمانه میوه لرونکی ونی او باغونه لری او یو د حاصل خیزو کرهنیزو ځمکو لرونکو ولایاتو څخه شمیرل کیږی ددې تر څنګ ددې ولایت آب هوا د کرهنې او باغونو د کښینولو او حاصلاتو تر لاسه کولو لپاره ښه او مناسب ځای او خاوره ده. د زابل ولایت (55,553) هکتاره ځمکه د بادامو انځیرو، انګورو انارو او پستی د باغونو پواسطه پوښل شوی ده. چې په کلنې توګه ددې باغونو څخه په تخمینی ډول سره (1,28,441) ټنه میوی او حاصل تر لاسه کیږی ددغه کرهنیزو محصولاتو کلنې تخمینی عاید (15,016,971,428) ملیارده افغانی کیږی چې کولای شی ددې ولایت د اقتصاد په غوړیدا، د غربت د سطحی په ټیټدو کې ستر او اساسی رول ولوبوی.

۲- صنعتی تولیدات او صنعتی پارک: په زابل ولایت کې تر اوسه کومه غټه تولیدی او صنعتی فاریکه نده جوړه شوی، یوازې دوه کوچنې فابریکې شته چې یوه د پلاستیکی پایپ جوړونی او بله د یخې جوړونی فابریکه ده په داسی حال کې چې دلته د پانګونی او صنعتی فابریکو د فعاله کولو او توکو د تولید او پروسس په برخه کې ښه فرصتونه شته چې خصوصی سکتور کولای شی چې ددغه فرصتونو څخه ګټه واخلی دلته پانګونه وکړي.

۳- د شملزو ګمرک، صادرات او واردات: د شملزو ګمرک د ټرانزیټ او د افغانستان او پاکستان ترمنځ د سوداګری د غوړیدا په برخه کې ښه او اساسی رول لوبولی شي دغه ګمرک دکندهار ولایت د سپین بولدک د ګمرک په نسبت پاکستان ته د حمل او نقل لپاره د زابل ولایت او مرکزی ولایاتو لپاره نژدې او په ښه ستراتیژیک موقعیت کې قرار لری. د شملزو ګمرک د مرکز قلات څخه (151) کیلو متره فاصله لری چې د یادی لوی لاری (۴۸) کیلو متره سړک پوخ ده همدارنګه اوس په ورځنی ډول ددې لاری په لس ګونو موټورنه د دواړه هیوادونو ترمنځ تګ راتګ کوی، او توکې د ګمرکی محصول څخه پرته بغیر لدی چې ددی محصولاتو عواید ددلت خزانی ته ولاړ شی حمل او نقل کیږی که چیرته دغه ګمرک رسمې شی نو دغه راکړه ورکړه او صادراتو او وارداتو ارزښت به په کال کې تر میلونو افغانیو پوری ورسیږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولایت د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د پاینښت تحلیل:

۱- کرهنیز محصولات: زابل ولایت د هیواد د هغو ولایاتو د جملې څخه شمیرل کیږی چې په لوړه پیمانه کرهنیز محصولات تولیدوی او د وچې او لندی میوی لکه بادام، کشمش، انګور، آنار ، انځیر او داسی نوری په پراخه اندازه لری، دغه کرهنیز محصولات کولای شی د افغانستان بلخصوص د زابل د اقتصاد په غوړیدا او د یاد هیواد د صادراتی اموالو په برخه کې مهم نقش ولوبوی وچه میوه د هیواد د مهمو صادراتی محصولاتو له جملې څخه شمیرل کیږی.

۲- صنعتی پارک او صنعت: داچې صنعت او تولید د یو هیواد په پرمختګ، بیاروغونه، د کاری فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت د کچې په کمولو کې مهم او اساسی رول لری نو دی ټکی ته په کتو سره د صنعتی پارک او د صنعتی او تولیدی فابریکو ارزښت د زابل ولایت په پرمختګ کې خورا مهم او اساسی رول لوبولی شی او کولی شی زابل د نورو ولایتونو سره د پرمختګ په کتار کې راولی، دا چې په زابل کې تر اوسه د صنعت په برخه کې کومه ځانګړی پانګونه نده شوی او دلته دصنعت او تولید په برخه کې پانګونی ته ډیره زیاته اړتیا لیدل کیږی اوهمدارنګه په دی برخه د پانګونی ډیر ښه او پراخ فرصتونه شته چې کولای د زابل په اقتصادی غوړیدا کې تر ډیره مرسته وکړی او ورسره په څنګ د هیواد اقتصادی او ټولنیزه پراختیا نوره هم وده وکړی ، دغربت او فقر کچه ټیټه شی.

۳ – د شملزو ګمرک: ګمرکونه او ترانزیټ د هیواد د اقتصاد په انکشاف او د سوداګری په غوړیدا کې ډیر مهم او اساسی رول لوبوی د نورو هیوادونو سره د ګمرکی لارو په پرانیستلو سره کولای شو چې د بهرنیو هیوادونو څخه د ښه کیفیت توکی هیواد ته په قانونی شکل سره را وارد کړو او همدانګه هغه توکی چې د هیواد په داخل کې تولیدیږی ددی لاری نورو هیوادونو ته صادر کړو او ورسره به دصادراتو د برخې د عوایدو په ډیریدو کې مرسته وکړی. زابل د ګاونډي هیواد پاکستان سره پوله لری، د دواړو هیوادونو تر منځ په فرضی کرښه باندی د ګمرک لپاره ښه او مناسبه ساحه شتون لری چې کولای شی توکی او محصولات په اسانی او لږ وخت سره حمل او نقل کړی.

د غوښتنې او تقاضا تحلیل:

۱- کرهنیز محصولات: په نړی کې کرهنیز توکو او محصولاتو ته ورځ په ورځ اړتیا او تقاضا ډیریږی او غوښتنه یې په مارکیټ کې لوړیږی، بادام، انځیر، کشمش، آنار، پسته او نوری میوی په مختلفو برخو کې کارول کیږی او ورڅخه ګټه اخیستل کیږی لکه (دوا، درمل، د خوراکې توکو په توګه ورڅخه ګټه اخیستل) او داسی نور چې دی اجناسو او موادو ته په اوسنې عصر کې ډیره زیاته اړتیا محسوسیږی په همدی اساس دغه کرهنیزو محصولاتو بیه په مارکیټ کې لوړه ده، زابل دغه پورته ذکر شوی میوی په پراخه اندازه لری دغه محصولات اوس ګاونډیو هیوادونو لکه پاکستان، هندوستان، ایران او همدارنګه عربی او اروپایی هیوادونو ته صادریږی او په نړیواله او منطقی سطحه د زابل میوو ته تقاضا ډیره لوړه ده، ددغه میوو بیه او کیفیت دواړه ډیر ښه دی نو ځکه د زابل ولایت لپاره دغه زراعتی محصول یو ښه عایداتی سرچینه او د اقتصادی ودی لپاره یو ښه بدیل کیدلی شی، په زابل ولایت د کرهنیزو محصولاتو د پانګونی او سوداګری په برخه کې په لویه پیمانه فرصتونه شته که چیرته ملي او نړیوال سوداګر په دی برخه کې پانګونه وګړی دغه کړنه به د یو طرفه ددغه محصول کرکیلی ته وده ورکړی او د بله طرفه به د کرهنیزو محصولاتو څخه په ډیره لوړه اندازه عاید تر لاسه شی.

۲- صنعتی تولیدات او صنعتی پارک: داچې په اوسنی عصر کې د نړی اقتصادی وده او ټولنیزه پراختیا تر ډیره حده په صنعتي تولیداتو باندی ولاړه ده په افغانستان کې عموماً په څلورو برخو کې پانګونه کیږی او په یادو برخو کې پانګونی ته خورا زیاته اړتیا لیدل کیږ ي. ۱-کانونه او د هغو د را ایستولو په برخه کې پانګونه، ۲- صنعتی کارخانی لکه د بوټونو، چمپلو، پلاستیکی او چینی لوښی، پایپ جوونه، خوراکی او غیر خوراکی توکی مشروبات او داسی نور، ۳- برق او اوبه، ۴ – په ودانیزو برخو او د کورونو د جوړولو په برخه کې د پانګونی اړتیا او د خلګو تقاضا، په زابل ولایت کې په صنعتی تولیداتو باندی پانګونه یوه ښه فرصت دی او په دی برخه کې پانګونی ته ډیره زیاته اړتیا ده داچې په زابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولایت کې تر اوسه د صنعت په برخه کې کومه ځانګړې پانګونه نده شوې،نو ځکه د صنعت په برخه کې پانګونه د زابل د اقتصادي ودې او ټولنیزې پراختیا په وده، دکارې فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت او فقر د سطحې په ټیټولو کې مهم نقش لرلی شي چې کولای شي د زابل تر څنګ د ټول هیواد د اقتصاد په غوړیدا کې مرسته وکړي.

۳- د شملزو گمرک او صادرات او واردات: که چیرته د شملزو گمرک فعاله شي نو ورسره به د زابل داخلي تولیدات ، کرهنیز محصولات او وچه میوه چې تر ډیره حده د پاکستان هیواد ته صادریږي په اسانۍ، لږ وخت او ټیټ قیمت سره یاد هیواد ته انتقال شي او ددې سره په څنګ کې به په زابل کې صنعتي پارک جوړ او تولیدي فابریکې به پکې په فعالیت شروع وکړي نو سوداګر او صنعت کاران به وکولای شي چې په اسانۍ د تولید لپاره خام مواد د پاکستان هیواد څخه راوارد کړي، دغه پورته ټکو ته په کتو سره دغه گمرک ته ډیره زیاته اړتیا محسوسیږي چې ګټه به یې خصوصي سکتور او دولت دواړو ته ورسیږي او ورسره په څنګ کې به کاري فرصتونه هم رامنځته شي.

د پراختیایي ستونزو په نښه کول:

۱- **کرهنیز محصولات:** دکرهنیزو محصولات په برخه اساسي او بنیادي ستونزه د اصلاح شویو تخمونو نشتون ده داسې نهالګي چې ددې ولایت د آب هوا سره تطابق ولري او اصلاح شوي وي تر څو ددغو میوو په حاصلاتو کې نور هم زیاتوالی راشي او همدارنګه د اوبو کمښت ده چې تر ډیره حده د ونو میوو د کمښت او یا لمنځه تلو سبب کیږي، ددې سره په څنګ د وچو میوو د پروسس د یو لوی فابریکې نشتون ده ترڅو هلته دغه میوې پروسس، بسته بندي او بیا په معیاري شکل سره خارجي هیوادونو ته صادر شي. که د زابل میوو ته د پروسس او بسته بندي فابریکې جوړې شي او همدارنګه دغه محصولاتو ته په نورو هیوادونو کې بازارمونده وشي او سوداګر یې پیر ته تشویق شي نو کولای شو چې دغه محصولاتو ته وده ورکړو او همدارنګه یې قیمت لوړ کړو تر څو یې یو څه ګټه بزګرانو محلي سوداګرو ته هم ورسیږي. همدارنګه که اصلاح شوي او ددې ولایت د اقلیم سره تجربه شوي نوې نهالګي توزیع شي او تر یو حده د اوبه کولو قطرېي سیستم تطبیق شي نو په لوړه کچه محصول به ورځخه په لاس راشي.

۲- **صنعتي پارک صنعتي تولیدات:** دا چې په زابل کې صنعتي فابریکې شتون نه لري او او تراوسه چا د صنعت په برخه کې پانګونه نده کړې چې اساسي علت یې په دې ولایت کې د صنعتي پارک نه شتون ده که چیرته په زابل کې صنعتي پارک فعاله شي او پانګوالو ته د فابریکو د جوړیدو لپاره ځمکه توزیع او همدارنګه یاد ښارګوټې کې د برق ستونزه حل شي او ورسره په څنګ یې سړکونه پاخه شي نو بیا هر څوک چې نغدي پیسې او پانګه لري او د پانګونې زمینه ورته مساعده شي لیواله کیږي چې دلته پانګونه وکړي او فابریکې جوړې کړي.

۳- **گمرک، صادرات او واردات:** که چیرته د شملزو گمرک په رسمي ډول سره فعاله شي او همدارنګه ددې گمرک په اوږدو کې پاتې ۱۰۳ کیلو متره سړک په اساسي ډول سره جوړ شي او هلته هغه ضروري ګمرکي تاسیسات چې د گمرک د جوړیدو لپاره ورته اړتیا ده جوړ شي نو بیا کولای شو چې دلته خلګ دغه گمرک په برخه کې خصوصي سکتور پانګونې ته تشویق کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عوایدو تحلیل:

۱- کرهنیز محصولات: کرهنیز محصولات لکه بادام، انار، انځیر، شکرپاره، کشمش او داسی نور د زابل ولایت خلگو د عوایدو او کاروبار اصلی سرچینی دی چې ددی لاری خپل کاروبار مخکی بیایی او راکړه ورکړه یی کوی، اوس په تخمینی ډول سره زابل په کال کې د کرهنیزو محصولاتو له درکه (15,016,971,428)ملیارده افغانی په کلنې ډول تر لاسه کیږی که چیرته ددغه محصولاتو په وراندی پورته د اساسی ستونزو په برخه کې ذکر شوی ستونزی مشکلات حل شی دغه عواید به تقریباً په کال کې تر (۲۵)ملیارده افغانی ورسیږی.

۲- صنعتی پارک او تولیدات: اوس فعلاً زابل د صنعت له برخې په ډیره لږ اندازه عواید لری چې دغه بیخې د یادونی وړ هم ندی ځکه دلته نه صنعتی پارک فعاله ده او نه هم تولیدی فابریکی شتون لری که چیرته د صنعت په برخه کې دغه پورته د اساسی ستونزو په برخه کې ذکر شوی ستونزی مشکلات حل شی نو له یوی خوا به د صنعت په برخه کې پانگونه وشی او همدارنگه په لومړیو کلنو کې په تخمینی ډول سره تر (۱۵۰) میلیونه افغانی عواید او گټه تر لاسه شی چې په راتلونکو کلونو کې به دغه اندازه دوه چنده شی.

۳- گمرک او صادرات او واردات: دا چې اوس د پخوا په نسبت د پاکستان او افغانستان تر منځ سوداگری کمه شوی ده او تر ډیره حده یی ستونزه د ټرانزیټ ده که د شملزو گمرک فعاله شی اوسنی د سوداگری اندازه به د ۲ میلیارده څخه تر (۲،۳) ملیارده پوری ورسیږی چې په دی سره به د زابل په داخلی عوایدو کې تر (۲۰٪) زیاتوالی راشی.

د کاری فرصتونو رامنځته کول:

۱- کرهنیز محصولات: داچې زابل یو زراعتی او کرهنیز ولایت دی او ددی ولایت تقریباً ۸۰٪ وگړی په کرهنه او مالداری بوخت دی بلخصوص وچې او لندی میوو د کرکیلی برخه کې چې تقریباً تر (۱۰۰۰۰۰) پوری د میوو د حاصلاتو په ترلاسه کولو او سوداگری باندی مصروف که ددغه محصولاتو په برخه ذکر شوی ستونزی حل شی نو ډیر خلگ به یی کرکیلی او سوداگری ته مخه کړی چې دغه بدلون کولای شی تر (۱۵۰۰۰۰۰) یولک پنځوس زره خلگو ته کار پیدا کړی.

۲- صنعت او تولیدات: په زابل کې د صنعت په برخه کې یوازی تر (۵۰) تنه پوری کار کوی که صنعتی پارک جوړ او تولیدی فابریکی په کار شروع وکړی نو تر (۲۰۰۰) کسانو ته د کار زمینه برابریږی.

۳- گمرک، صادرات او واردات: د شملزو د گمرک په فعاله کیدو سره به په لوړه کچه کاری فرصتونه رامنځته شی او همدارنگه د زابل په کرهنیزو حاصلاتو، صنعتی تولیداتو په عوایدو او کاری فرصتونو په برخه کې زیاتوالی راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستي پایله (نتیجه گیری):

د زابل ولایت اقتصادي ظرفیتونه د تولید پراختیا لپاره د جغرافیي، اقلیمي او ستراتیژیکي موقعیت او جوړښت په لحاظ ددې ولایت د اقتصادي ودې او ټولنیزې پراختیا لپاره ښه بدیل او غوره ستراتیژۍ کیدلی شي. د زابل ولایت کرهنیز محصولات، د صنعتي پارک او فابریکو فعاله کیدل او جوړیدل او ددې ولایت د شملزو د ګمرک رسمي کیدل او ګټه ورڅخه اخیستل به په لوړه کچه په زابل کې اقتصادي وده، کاري فرصتونه او د غربت اندازه را ټیټه کړي او ورسره په څنګ کې به د ټول هیواد اقتصادي غوړیدا ته زمینه برابره کړي.

۱- کرهنیز محصولات: زابل ولایت په عمومي ډول (152000) هکتاره کرهنیزه او زراعتي ځمکه لري چې ددې ځمکې (55,553) هکتاره د میوه لرونکو ونو لکه (بادام، انځیر،انګور، انار، پسته او منو) پواسطه پوښل شوې ده ددغه میوو کلني حاصلات(128441) چې په کال کې په تخمیني توګه (15,016,971,428) ملیارده افغانۍ عواید ورڅخه په لاس راځي او ددې تر څنګ په دغه برخه کې تر یو لک پورې کسان په کار بوخت دي که چیرته د کرهنیزو محصولاتو د اصلاح او ستونزو د حل لارې کولو پروګرام په لاره واچول شي نو کولای شو چې ددې محصولاتو کلني اندازه تر (150000) ټنه پورې ورسوو او کلنی عواید تر (25) ملیارده افغانۍ پورې ورسوو او همدانګه تر (120000) کاري فرصتونه رامنځته کړو دغه چاره کولای شي چې د زابل د صادراتو په ګراف کې نور هم زیاتوالی راولي او د خلګو د ژوند سطحه ورسره لوړه شي.

۲- صنعتي پارک او صنعتي تولیدات: په افغانستان کې په عمومي توګه په څلورو برخو کې پانګونه کیږي (برق، اوبه، معدنونه، کورجوړونه، ودانۍ جوړونه او صنعتي او تولیدي فابریکي) چې په دغه برخو کې تر اوسه په زابل کې په ډیره کمه اندازه یا هیڅ پانګونه نده شوې په زابل کې یوازې دوه تولیدي فابریکي فعاله دي چې تر (۵۰) پورې کسان پکې کار کوي ددې تر څنګ زابل تر اوسه صنعتي پارک نه لري ترڅو پانګوال هلته فابریکي جوړې او داخلي تولیدات خلګو ته وړاندې کړي که چیرته صنعتي ښارګوټي فعاله او د فابریکو د مالکانو اړتیاوې پوره شي نو په لومړي سره کې به په تخمیني شکل سره تر (۱۵۰) میلیونه افغانۍ پانګونې په صنعتي ښارګوټي کې وشي چې په دې چاري سره به په ابتدآ کې تر (۲۰۰۰) پورې کسانو ته د کار زمینه برابره شي چې په څوکلونو کې به پانګونه او کاري فرصتونه (۳۰٪) زیاتوالی راتلی شي.

۳- د شملزو ګمرګ، صادرات او واردات: دشملزو ګمرک چې د قلات ښار څخه (۱۵۱) کیلو متره فاصله لري او ددې لوی لارې (۴۸) کیلو متره سړک د قلات ښار څخه د شینکي ولسوالی تر سره غره پورې پوخ ده او پاتې (۱۰۳) کیلو متره یې خامه ده دغه ګمرک چې تر اوسه په رسمي ډول نده فعاله شوی د شملزو ولسوالی د ځنځیر په سیمه کې موقعیت لري او د پاکستان هیواد د بلوچیستان ایالت د بادیني او ملسم باغ د سیمو څخه تیریږي او ددغه ایالت کوټې ښار ته رسیږي ددغه ګمرک په فعاله کیدو سره به افغانستان او پاکستان هیواد په سوداګریزو او ترانزیټي اړیکو کې نوره هم پراختیا راشي او د دواړو هیوادونو په صادراتو او وارداتو کې تر (۱۰٪) زیاتوالی راشي. دغه چاره به په مستقیم ډول د زابل ولایت د کرهنیزو محصولات لپاره د مارکیټ په رامنځته کولو او د حاصلاتو او عوایدو په زیاتوالی کې رول لوبوی چې ورسره به زابل په اقتصادي او ټولنیزه برخه کې وده وکړي، کاري فرصتونه او بوختیاوې به رامنځته شي.

پایله: که په عمومي ډول سره د زابل دغه دري لومړیتوب لرونکو تولیدي او اقتصادي ظرفیتونو ته ارزښت ورکړل شي او دغه ظرفیتونه په کار ولویږي نو ددې ولایت اقتصاد به په کال کې تر (۲،۵٪) پورې وده وکړي او د غربت او فقر په کچه کې به تر (۵٪) پورې کموالی راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزې او ننګونې:

هغه ستونزې او ننګونې چې د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو د ودې او انکشاف پر وړاندې دي په لاندې ډول سره پیژندل شوې دي.

۱- کرهنیز محصولات: د زابل ولایت د کرهنیزې ودې او د محصولاتو د کمیت او کیفیت د لوړیدو پروړاندې عمده او اصلي ستونزه دغه دي.

- وچکالي او د اوبو د سطحې ټیټوالی.
- د اصلاح شویو نهالګیو او تخمونو کموالي چې ددې ولایت اقلیم او آب هوا سره تطابق لری تر څو ددغه نهالګیو څخه په لوړ کمیت او ښه کیفیت سره محصول تر لاسه شي.
- د وچې میوې د پروسس او بسته بندی د فابریکې لوی مارکیټ نشتون او د لندي میوي د ساتنې خوني نشتون.
- د نړیوالو پانګوالو لخوا د کرهنیزو محصولاتو په برخه کې پانګونی ته کمه علاقه.
- د کرهنیزو محصولاتو لپاره د حکومت لخوا د امکاناتو نه برابرول او په نړیواله سطحه ددغه محصولاتو لپاره بازارموندنه نه کول.

۲- صنعتي تولیدات او صنعتي پارک:

- زابل کې تر اوسه صنعتي پارک ندی فعاله شوی.
- د صنعتي فابریکو لپاره برق نشته او همدارنګه د تولیدی او صنعتي فابریکو لپاره ځمکی نه توزیع تر څو پانګوال په هغه کې فابریکې جوړ کړی.
- د صنعت او تولیداتو په برخه کې د پانګوالو کمه علاقه او د زابل پرځای په نورو ولایاتو کې پانګونه کول.
- په زابل کې په پراخه پیمانه معدنی زیرمی شته مګر تر اوسه په دغه برخه کې دقیقه سروی نده تر سره شوی تر څو ددغه معدنی زیرمو ارزښت معلوم کړی.

۳- د شملزو ګمرک او صادرات او واردات:

- د زابل مرکز قلات څخه د شملزو ګمرک تر سرحدي سیمې د سړک حالت خراب دی یواځې ۴۸ کیلومتره سړک د مرکز قلات څخه د شنیکی تر سره غره کانګریت دی.
- د شملزو ګمرک مسیر د امنیت له اړخه خوندي نه دی.
- د شملزو د ځنځیر په سیمه کې هیڅ لازمي تاسیسات او زیربناوې شتون نلری.
- د شملزو ګمرک سیمه د دولت تر کنترول لاندې نه ده او ددولت د مخالفینو لخوا کنترولیږي.
- د تا سیساتو جوړولو لپاره د کافی بودجې نشتون.
- د پاکستان خواته د بادیني، مسلیم باغ او بلوچستان په سیمو کې د شملزو ګمرک په مسیر د لازمو زیربناوو نشتون.

وړاندیزونه او حل لارې:

دغه لاندې حل لارې د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو د پراختیا او ودې سبب کیدلی شي.

۱- کرهنیز محصولات:

زابل ولایت د هیواد د هغه ولایاتو د جملې څخه ده چې تقریباً ٪۸۰ وګړی یې په کرهڼه او مالداری باندې بوخت دي، ددې لپاره چې د اوبو سطحه را لوړه شی، او وچکالې لمنځه ولاړه شي نو باید د اوبو بندونه، کوچنې او لوی چیک ډیمونه د ولایت په مختلفو برخو کې جوړ شی، او همدارنګه د اوبه کولو معیاری او عصري د قطری سیستم مروج شي، د اصلاح شویو نهالګیو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

قریو جوړول او اصلاح شوی نهالګۍ او تخمونه چې دد ولایت د اقلیم سره تطابق ولری و بزګرانو ته توزیع شی ترڅو د محصولات زیات او کیفیت یی لوړ او په لوړ قیمت سره په بازار کې خرڅ شي. ددی لپاره چې په ښه قیمت او د نړیوال بازار د غوښتونو سره بازار ته عرضه شی نو باید د کرهنیزو محصولاتو د پروسس او بسته بندي لپاره فابریکه جوړه شی چې په ورځ کې د (۵) ټنه میوی د پروسس او بسته بندی ظرفیت ولری فعاله شی او ددی سره په خوا کې د حکومت لخوا د بازارموندنی او نړیوال مارکیټ ته د هغه معرفی کولو پروګرامونه په لاره واچول شی او دغه محصول نړیوال مارکیټ ته ور وپیژندل شی او همدرانګه ملی او نړیوال پانګوال په دی برخه کې پانګونی ته تشویق شی.

۲- صنعتي تولیدات او صنعتی پارک: د زابل ولایت په صنعتی ولایت بدلول او په دغه برخه کې د پانګونی لپاره باید په زابل کې صنعتی ښارګوټی جوړ شی او پانګوال ته د فابریکو د جوړیدو لپاره ځمکه توزیع شی او په دی ښارګوټي کې د برق ، سړک او اوبو امکانات برابرشی .همدرانګه د پانګوالو لپاره دکوچنیو او لویو پورونو او ضامنتونو په برخه کې اسانتیاوی برابره شی، او همدرانګه ددی تولیداتو د صادرولو په برخه کې امکانات برابر شی او د ټرانزیټ په برخه کې شته ستونزی حل شی او ددی ترځنګ شملزو ګمرک چې ګاونډي هیواد پاکستان ته نژدی لاره ده باید دغه بندر رسمی شی.

۳- ګمرک، صادرات او واردات: ددی لپاره چې د افغانستان او پاکستان تر منځ په صادراتو او وارداتو کې نور هم زیاتوالی راشی او دزابل ولایت تولیدات د نړی او منطقی هیوادونو ته په وخت سره ورسیږی او همدارنګه دافغان دولت په عوایدو کې زیاتوالی راشي او په زابل کې نوی کاری فرصتونه رامنځته شی نو باید د شملزو ګمرک ته قانونی بڼه ورکړل شی او د هغه توکو چې ددی لاری په غیر قانونی شکل سره په قاچاقی ډول په ټیټ کیفیت سره واردیږی مخنیوی یی وشی او همدارنګه ددی لاری په اوږدو کې ۱۰۳ کیلو متره پاتی سړک په اساسی شکل سره ورغول شی او ددی سره په خوا کې د ګمرک په امتداد کې زیربناوی جوړی شی تر څو په دغه لویه لاره په پرتو ولسوالیګانو کې د امنیت د ټینګښت، بیارغونی او د بیکاری د سطحه په ټیټدو کې مرسته وکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه او سرچینې:

د زابل د ۱۳۹۹ کال ولایتي اقتصادي او ټولنیز پروفایل

د کرهنې او مالداری ریاست

معتبر انټرنیټي سایټونه

د ولایت له سوداګرو څخه د تلفون او مصاحبو له لارې د معلوماتو ترلاسه کول

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library